

+тэлепраграма

№ 10 (272) 15 сакавіка 2002 г.

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

Наш рэкорд Гінэса

Станіслау Шушкевіч можа ў хуткім часе трапіць у кнігу рэкордаў Гінэса як былы кіраунік дзяржавы, што мае найменшую ў сьвеце пэнсію. Цяпер яна складае 3196 рублёў.

Пэнсія Шушкевічу была прызначаная Лукашэнкам указам 1996 г. і на той час была роўная амаль 200 далярам. Аднак ва ўказе не было пазначана, што пэнсію траба пераразылічваць у адпаведнасці з інфляцыяй.

Шушкевіч падаў у суд на Міністэрства працы й сацыяльнай абароне. У аўторак, 12 сакавіка, ягоны пазоў быў адхілены.

«На судзе мне заяўлі, што пэнсія дастатковая, — сказаў Станіслау Шушкевіч для «НН». — Выйк быў мне вядомы загадзя, але трэба ж было паказаць сусветнай супольнасці... У судзьдзі, вядома, не было іншага выйсціца: калі яна вырашыць іначай — сама застанецца бяз сродкаў да існавання. А я магу, напрыклад, чытаць лекцыі». Шушкевіч, тым ня менш, не зьбираеца мірыца з такім прысудам і мае намер падаваць апеляцыю.

Папярэднік Шушкевіча на пасадзе старшыні Вярхоўнага Савету Мікалая Дзямінця атрымлівае ў 105 разоў больш за наступніка — 21 мінімальны заробак у месяц. Між тым, статус Дзямінця быў ніжэйшы — старшыня Вярхоўнага Савету ад рэспублік СССР, а Шушкевіч узначальваў парламент ужо незалежнай Беларусі.

Апошняя гады эксп-старшыня зарабляў сабе на жыцці чытаньнем лекцыяў ва ўніверсітэтах ЗША і Польшчы, таму пытаныне дзяржаўнай пэнсіі яго асабіва не хвялявало. Але цяпер яно паўстала надзвычай востра.

Судовы працэс Шушкевіча прымушае пльна прыгледзецца і да жыцця іншых пэнсіянераў Беларусі. Мінімальны памер пэнсіі ў краіне — 53,2 тысячи рублёў (каля 31 даляра), срэдні — 82 тысячи (каля 48 даляраў), максімальны — 128,8 тысяча (каля 76 даляраў). Але гэта толькі пэнсіі тых, хто атрымлівае выплаты з Фонду сацыяльнай абароне.

Затое ёсьце 110 тысячаў тых, каму пэнсія налічваецца па спэцифізатах зь бюджету: вайскоўцы (самая вялікая катэгорыя), супрацоўнікі КДБ, органаў фінансавых рассяльдеванняў, Міністэрства па надзвычайнай ситуацыі. Памеры іхных пэнсіяў перавышаюць срэднюю па краіне. Так, напрыклад, камандзір палка (у вайсковым званні, не ніжэйшым за маёра) атрымлівае 150—180 тыс. рублёў пэнсіі (каля 88—106 даляраў).

Пэнсійны цяжар пастава рабіцца для Беларусі каменем на шыі. Сярэдні век жыхароў краіны расце, і колькасць пэнсіянераў у 2050 г. складзе на менин за 3,5 млн. чалавек, перавесцішы колькасць тых, хто працуе. Мноства прадпрыемстваў ужо цяпер не праводзяцца грошай у Фонд сацыяльнай абароне, што вядзе да значнага грошовага дэфіцыту: як скарысціца пэнсіянарам (маўляў, жанчыны раней выходзілі на пэнсію, таму маюць мешні працоўны стаж), так і чиста эканамічнай акалічнасцю: жанчыны жывуць даўжэй за мужчынай і таму даўжэй атрымліваюць пэнсію (у срэднім — 23 і 14 гадоў адпаведна).

Усё гэта вядзе да новай пэнсійнай рэформы. Супрацоўнікі Міністэрства працы кажуць, што пакуль яшчэ не могуць пэўна сказаць наконт усіх зъменаў, якія адбудуцца ў новым пэнсійным заканадаўстве. Да складна відома адно: пэнсійны век будзе падвышаны. Вядуцца гаворкі й пра тое, каб ураўненія планку выхаду на пэнсію для мужчынай і жанчынай. Абгрунтавающа гэта як жаданьнем пазыбненія дыскримінацыі (маўляў, жанчыны раней выходзілі на пэнсію, таму маюць мешні працоўны стаж), так і чиста эканамічнай акалічнасцю: жанчыны жывуць даўжэй за мужчынай і таму даўжэй атрымліваюць пэнсію (у срэднім — 23 і 14 гадоў адпаведна).

Разглядаючы розныя варыянты зъменаў што да пэнсіянераў, якія працуюць. Паводле аднаго варыянту, які цяпер знаходзіцца на разглядзе, ім будуть выплачваць толькі частку пэнсіі. Такая дыскримінацыя выклікае рэзкія пратэсты працоўных пэнсіянераў. Другі варыант прадугледжвае выплату пэнсіі толькі асобным катэгорыям працоўных пэнсіянераў: на пасаду прыбіральщыцы, аклад якой складае цяпер 40—50 тыс., апроч пэнсіянікі, бадай, аніхто й ня пойдзе. Нават Станіслау Шушкевіч з сваімі мізернай пэнсіяй...

...І ўсё ж цікава: якую пэнсію будзе атрымліваць Лукашэнка пасля свайго східу? Няўжо таксама 2 даляры, як Шушкевіч?

Аркадзь Шанскі

Аляксандар Лукашэнка ўзяў тыднёвы адпачынак, які працягнёцца да 18 сакавіка. Дзе і як ён го баўвіць, спачатку не паведамляўся. Але празыдэнці самалёт пабачыў у венскім аэропорце аднін з пілётаві авіякампаніі "Белавія". Радыё "Свабода" пачало капаць — і звесткі пра тое, што Лукашэнка ў Аўстріі, пачаўвердзіў прэм'ер-міністар Генадзь Навіцкі. Дарэчы, сам ён у гэты час не выконвае прэзыдэнцікі абавязкаў: "Канстытуцыйна гэтага не прадугледжвае", — мяркыў ён.

Цяпер асноўныя спрэчкі ідуць валок таго, што Лукашэнка ў Аўстріі робіцца і дзе менавіта ён там адпачывае. Афіцыйныя крыніцы кажуць, што ён "займаецца спортам". У Аўстріі шмат дарагіх гарналыжных курортў, на якіх любіцца бываць як арабскія шэйхі, так і кіраунікі азіяцкіх краін СНД. Падчас апошніга саміту лідараў СНД у Алматы Лу-

Лукашэнка ў Альпах

кашэнка выказваў зацікаўленыне горнымі лыжамі. Радыё "Свабода" выказвае падазрэнне, што тайм-аўт кірауніка дзяржавы звязаны зь неабходнасцю паддялчыцца: паводле

адных чутак, Лукашэнку даймае хвароба прастаты, згодна з другім — галаўныя болі. Аднак гэту інфармацыю нідзе ніхто не пацвердзіў.

Няма пакуль і адказу на пытаньне, за свае гроши адпачывае ў Аўстріі Лукашэнка ці за дзяржаўныя, а таксама які штат аховы і абсолютно знаходзіцца зь ім у дунайскай рэспубліцы. Тэлефоны беларускага пасольства ў Вене маўчаць. Аўстрыйскае МЗС не ўпаўнаважана даваць камэнтары аб прыватных візгах.

На нашых зъвестках, дзяржаўным газетам увогуле забаранілі пісаць на тэму горнага адпачынку Лукашэнкі, каб не плаваць вобразу кірауніка дзяржавы.

Б.Т.

АЛЯКСАНДАР ДАБРАВОЛЬСКІ

Лябедзька ўмее працеваць

ЛУКАШЕНКА Ў АЛЬПАХ

Катаецца ці лечыцца?

ЮРЫ ТУРОНАК

Супрацоўніцтва з ворагам не заўжды калябарацыя

ПАДПІСНЫ ІНДЕКС 63125

Закон захаванья памяці

Ужо колькі гадоў у "НН" мы выправляемся на забытыя адрасы культуры. І кожнага разу пераконваемся, што такіх у Беларусі няма. Там можа быць памятныя знаўкаў музэю, там можа і камені не застацца ад даўніх сядзіб, нават дрэва з прысадаў. Але заўсёды адшукаеш жывых людзей, якія прыгадаюць тое, чаго не зафіксавалі энцыклапедыі і на што навукоўцы дадзюць махнулі рукой, як на незвартна страчаную спадчыну. Ёсьць гэткі закон — захаваньня беларускай памяці. Абавязкова нехта распавядзе калі на ўласныя згадкі, дык тое, што казала бабуля, а той — ейная маці, а той — яе бацька. Можна толькі дзівіцца стогодовому дзеду, што ў добрым разуме прыгадвае, як хадзіў у школку разам з Уладзімерам Жылкам, або адшукаць кабету, якой Аркадзь Куляшоў прысывяціў свой знакаміты юнацкі верш "Бывай", або нават двайніка Дуніна-Марцінкевіча сустрэць у Люцынцы ці арандатара Аляксандра Ўласава ў Мігаўцы.

Праваднік Зымітра Бартосіка, два Алесі — памежнік і ляснік, — замаладыя, каб памятаць свайго земляка сэвятара Стаповіча. Але закон захаваньня нацыянальнае памяці менавіта іх абраў нашымі праваднікамі па радзіме паэта.

Падарожжа Зымітра Бартосіка ў Клюшчаны, дзе служыў сэвятаром паэт Казімер Свяк. Старонка 7.

Наступны нумар "НН"

выйдзе 22 сакавіка, у пятніцу.

Бо "НН" з Новага году выходитць у пятніцы. У Менску ў продажы — з абеду чацвярга.

Крыж заслугі

8 гадоў людзі пераходзілі ксяндза ад светау і нацысту

Восем год жыхары вёскі Дараў, Макеевічына, Літва, што на Баранавічыне, пераходзілі ксяндза Шаплевіча ад НКВД і ад немцаў. Пасля ГУЛАГу сэвятар вярнуўся ў сваю парадкі. Пра ягонае жыццё распавядзе даецца Ян Глінка, які стварыў у вёсцы Літва музей ксяндза Станіслава Шаплевіча.

"Калі я ў 95-м упершыню наведаў хатку ксяндза Шаплевіча ў Макеевічыне, мне падалось, быццам які пададзіў сэвятару візгахі. Пасля ГУЛАГу сэвятар вярнуўся ў сваю парадкі. Пра ягонае жыццё распавядзе даецца Ян Глінка, які стварыў у вёсцы Літва музей ксяндза Станіслава Шаплевіча.

Падчас зыняволення ў ГУЛАГУ

Чырвонай Армії. У 1926 г. паступіў у Пінскую духоўную семінарыю, а 24 траўня 1931-га яго пасвяцілі ў сан сэвятара і націравалі ў Дараўскую парадкі.

Працяг на старонцы 12.

“Наша Ніва”
друкуецца
толькі за
Вашы гроши.
Таму гэта
Ваша газета,
незалежная
газета. Калі
вы не
падпішацесь,
у газэты ня
будзе
грошай на
выход.
Дык
падпісвайцесь!

навіны гаспадарскія

СЁЛЕТА СТРАЦІЦЬ ПРАЦУ 170 тыс. менчукоў. Найбольшыя скара-чэнні чакаюцца на трактарным, гадзіннікамі і аўтарамонтным заводах, а таксама ў ААТ “Алесія”.

ЗЫНКІНЕ КУППОРУ ў адзін беларускі рубель, бо друк “зайчыка” каштую болей за ягоны намінал. Зараз Міністэрства эканомікі рыхтуе загад, паводле якога ўсе цэны ды тарыфы мусцяць “пакруглець” да 5 рублёў.

ЗА ХАЛОДНУЮ ВАДУ, каналізацію і вываз съмечыца з 15 сакавіка давядзеца плаціць на 20% болей.

6 КАМЭРЦЫЙНЫХ БАНКАЎ паз-буйленыя ліцензіяў на працу з гра-шымнасцю народных банкаў.

СТАУКІ ПАДАТКАЎ з грамадзяніяў налета могуць зьмніцца. Ва ўрадзе абмяркоўваюць два варыянты: увесыць адну для ўсіх стаўкі ў 10% або дзве стаўкі: 10% — “для бед-ных” і 15% — “для багатых”. Ця-пер грамадзяніе сплачваюць калі 9,5% падаходнага падатку.

ДВА ПАДЗЕМНЫЕ ПЕРАХОДЫ пачнучу будаўца на плошчы Незалежнасці ў Менску з 1 красавіка. Раскопваць яе ўсю адразу ня будуть: па адным з бакоў мусіць рухацца транспарт.

РАЗЛІЧВАЦІЯ ЗА ПАЛІВА, якое давалі ім цягам 1998—2000 г., каласі і саўгасы могуць аж да наступнага студзеня. Праўда, урад запатрабаваў, каб леташняя “паліўні” даўгія яны сплацілі раней — да 1 лістапада.

82% КОНШУ СПАЖЫТАГА ГАЗУ сплацілі ў студзені прадпрыемствы Беларусі. Летась гэты паказынік быў пад 94%. Горш за іншых плаціць за газ канцэрн “Белэнэрга” — на яго прыпадае дзве траціны даўготу, бо з ім не разлічваюцца прадпрыемствы. У студзені яны заплацілі толькі за 76% электрычнай енергіі.

САКАВІЦКІЯ ЗАРОБКІ бюджэтні-каў амаль на зменіцца. У Міністэрстве працы і сацыяльнай абароны кажуць, што новую “мінімалку” ў 17 тыс. рублёў варта ўспрымаць толькі як найменшы гарантаваны паказынік аплаты працы. А заробкі, сацыяльныя выплаты, пенсіі, сты-менды, а таксама штрафы цяпер будуць разылчывацца звыходзячы з так званай “базавай велічыні”, якая, як і ранейшая “мінімалка”,

Супрацоўнікаў “Пагоні”
чакае суд

Крымінальная справа супраць галоўнага рэдактара Міколы Маркевіча і журналиста Паўла Мажэйкі перададзеная ў Ленінскі суд Горадні. Абодвух вінаватаў у паклёпе на Лукашэнку. Суд можа адбыцца ўжо на пачатку красавіка. Съледзіцца адхіліце ўсе хадайніцтвы адваротаў аўтавынавачных. Галоўнае тычылася кампутарных раздруковак, на якіх тычынаецаў аўтавынавачыне. Прокуратура палічыла, што яны — съведчаныне публікацыі матэрыялу “Пагоні” ў Інтэрнэце. Аднак журналісты пераканаліся на свае вочы, што раздрукі зробленыя з кампутарнага дыску. Такім чынам, лічыцца яны, у съледствіве не было супрацоўных фактаў зъмяшчэння публікацыі ў Інтэрнэце. Съледы Алег Кулевіч не падчысаўся таксама з вынікамі трох літара-туразнаўчых экспертыз, якія съцвярджаюць, што паклётэ ў публікацыях не было. Міх іншым, дзве экспертызы рабіліся на замову съледзіцца.

Сяргей Краюцоў, Горадня

да 20 сакавіка

Нагадваем нашым сталым чытачам, што цяпер падпіскаю газета абыходзіцца таньней. Падпісная цана застаецца нязменная (**1348** рублёў на месяц), а вось у шапіках “Белсаюздруку” наша газета каштует **400** рублёў ужо з гэтага нумару. І па меры інфляцыі гэтая сума будзе расыці далей.

Падпіску прымаюць ва ўсіх аддзяленнях пошты да 20 сакавіка, на шапікі “Белсаюздруку” да 23 сакавіка.

лісты ў рэдакцыю**Слаўная не гнільмі шапікамі**

Рэспубліканскія газеты летась не адну публікацыю прысьвяцілі намеру Камітэту архітэктуры Менгарыканкаму на чале з галоўным архітэкторам Менску Чадовічам пабудаваць аўтапаркін на месцы гісторычнай забудовы па вуліцы Няміга. Спэцыялісты адзначалі заганасць такой ідэі як з экалаічнага, так і з культурнага боку, і на пэуні час нашэсця на Нямігу было слынена. Аднак намер зруйнаваць учікальны асяродак археалёгіі працягвае існаваць. На адной з прэсавых канферэнцый, што адбылася ўвесьні мінулага года, кампніятычно съптуація вакол будаўніцтва паркінгу, галоўны архітэктор Менску сказаў: “Вы няправільна зразумелі. Пратэст грамадзкасці быў разгледжаны, і грамадзкасць зьніла свой пратэст. ...Што мы зруйнавалі? Там няма нічога, акрамя старых гнілых шапікаў”.

Нягледзячы на тое, што летась Міністэрства культуры падвысіла статус Нямігі, нарадуны ёй (як аб'екту міжнароднага значэння) першую ахоўную катэгорію, намер пабудаваць на ёй гарах ня зынік. Камітэт па архітэктуры працягвае распаўсюджваць інфармацыю пра тое, што будаўніцтва гаражу непазыўнажна. Дэмансціраваць, які археолягі і гісторыкі на бачылі юнізівалі. Эрыты, пакуль увага грамадзкасці адзіняваета на будаўніцтва паркінгу, на рагу вул. Камсамольскай і Нямігі ціха расыце новыя офісы будынак, якія склам парушае гісторычны характар гэтай часткі старога Менску...

Тысячы прыватных аўтамабіляў захоўваюцца ў Менску пад адкрытым небам. Імі забыты ўсе пад'езды да дамоў у мікрараёнах, чарга на адкрытым стаянку распісаная на некалькі гадоў наперад. Проблема з аўтатранспартам сапраўды патрабуе вырашэння. Але не лякальнага, а кардынальнага, якое б дазволіла зыніць пытаныне назаўсёды. Для аўтааматараў з цэнтра гораду павінны будавацца падземныя гаражы за межамі ахоўнай зоны, якая рана ці позна будзе аўтамабільна свободнай ад аўтатранспорту.

Віктар Хурсік, Менск

Страчаны правадыр

Знайшоў надоечы ў сваёй паштовай скрыні ўлётку, якая заклікае ісці 15 сакавіка на дэмманстрацыю з нагоды Дня Канстытуцыі. Улётка напісаная па-расейску, я запрашуна на яго іншы, як сам Мікалай Статкевіч, лідар адной з сацыяль-дэмакратычных партый. Тэкст улёткі настолькі нэутральны, абікальны, паміркоўны, што нават і на верыш, што гэта той самы Статкевіч, які вадзіў нас калісьці па забароненых уладамі маршрутах, той самы Статкевіч, які кричаў на незалежніцкіх мітынгах, “зваў ўсёмі да съявіцца”. Як нам падабаліся ягоны съмельяны прамоўы! Як мы лавіў кожнае слова! Нам быў патрэбны страчаны правадыр, і ўжо здавалася, што мы яго дачакалі. Але дзе што дзвелася?

Ен — мужчына, малады мужчына, вайсковец — заклікае нас адстойваць свае права... з кветкамі ў руках. Пра съяг ужо гаворка і на ўзде. Мажліва, ёсьць нейкія падводныя плыні, невядомыя нам, мажліва, ёсьць нейкія апраўданыя ягоным новым словам і чынкам. Ня ведаю... Адно толькі ведаю — за Статкевічам я больш не пайду, бо я яму на веру.

Лявон Г., Менск

* * *

Віншую вас вось з чым. У пятніцу, 22 лютага, а 12-й у нашым шапіку не было ніводнага нумару “НН”. Разабралі літаральна за пару гадзін! І гэта другі тыдзень запар. Дык пайду ѹ падпішуся! А вам жадаю пленнай працы ѹ добра га настрою!

Жыве Беларусь!

Юля, Баранавічы

Зруйнавалі “Вежу”

Берасцейскі абласны суд задаволіў пазоў аблыканкаму і вырашыў ліквідаваць цэнтар падтрымкі грамадзкіх ініцыятываў “Вежу”. Фармальнай падставай для гэтага сталіся два нядзёнія падпрыяджанні “Вежу” абвінаваці ў правядзені сацыяльгатычнага аптымізму перад прэзыдэнцкімі выбарамі, а таксама ў выкарыстанні на сваіх блізкіх і пячатках слова “Берасцейскі” замест “Брасцкі” і назвы вуліцы “Савецкіх памежнікаў” (замест “Савецкіх пагранічнікаў”). Прадстаўнікі трэцяга сектара лічаць ліквідацыю “Вежы” чарговым прыкладам ціску беларускіх уладаў на недзяржаўныя грамадзкія арганізацыі краіны.

3 “Волгаў” на “Мэрсэдэс”

Магілёўская вобласць стала наступнай пасля Гомельшчыны, чыноўнікам якой Адміністрацыя прэзыдэнта дазволіла перасесьці з расейскіх “Волгаў” на большы прыстыхнікі аўтамабілі. І яя толькі дазволіла, але й прэзентавала 28 “Мэрсэдэс-180”. Наступнай будзе Віцебшчына.

Будаўніцтва бібліятэкі

Набыў моц ўказ аб будаўніцтве Нацыянальнай бібліятэкі. Бібліятэку на Ўсходзе ў Менску ўзвядвадуць у 2002—05 г. 50% сродкаў ад каштарысу павінна паступіць з нацыянальнага бюджэту, па 10% уніясуць Менск і Менская вобласць і па 6% — астатнія вобласці.

Барсукі ў нафце

На нафтаправодзе калі ўсё Барсукі пад Рэчыцай здарылася аварыя. Вылілася 8 кубамэтраў нафтовай эмульсіі, якая трапіла ў мэліярацыйны канал. Плошча забруджання 120 м². Прычына — карозія металу.

Б.Т.

грамадзкі клопат

А.Сачыловіч-Жалязоўская, Менск

“Магутны Божа” — наш гімн

10 сакавіка ў Палацы мастацтваў прагодзіла аблмеркаванне і прыніцце нацыянальнага гімну Беларусі. Удзел у ім бралі пісьменнікі, мастакі й палітыкі — усяго 133 чалавекі. За гімн “Магутны Божа” прагаласавалі 63 ўдзельнікі, за кант з “Палацкага сыштку”, апрацаўнікамі кампазытарам Кузыняковым, — 27, гімн “Мы выйдзем шчыльнымі радамі” атрымал 23 галасы, “Пагоня” — 19, “Радзіма марага” Алеся Бачылы — 1. На фота: Аляксей Марачкін, Павал Севярынец, Вольга Інатава (злева направа) на сходзе.

Аляксандар Дабравольскі: “Лябедзька ўмее працаўш”

*На пытаньні “НН”
адказвае намеснік
старшыні Аб’яднанай
грамадзянскай партыі
Аляксандар
Дабравольскі*

“НН”: У красавіку адбудзеца зъезд АГП. Ці прынясе ён партыі перамены?

А.Д.: Пасля прэзыдэнцкіх выбараў зъмянілася канфігурацыя апазыцыйных сілаў, умовы для палітычнай дзеянасці сталі больш абмежаванымі, таму некаторыя кірункі сваёй дзеянасці мы зъбираемся карэктаваць істотна. Перш за ўсё мы хацелі б адкрыта прызнаць свае памылкі. Спадзілося, што праект адпаведнай рэзалюцыі будзе прыняты на зъездзе. Мы будзем паstryаць сваю дзеянасць у сферы эканомікі, аховы здароўя, адукацыі, вайсковай реформы. Адпаведныя працоўныя групы ўжо створаныя. Нам неабходна і больш систэмна барапіць сваіх прыхильнікаў, якіх перасыльдаюць улады. Урэшце, нам патрабуюцца новыя людзі. Іх не авалязкова мусіць быць шмат, але яны павінны быць здолныя пасля зъмены ўлады кіраваць краінай.

“НН”: На зъездзе адбудзеца выбары новага кіраўніцтва АГП. Як бы Вы ацанілі ягоную дзеянасць у апошніх гады?

А.Д.: Кіраўніцтва працаўала даволі актыўна, эфектыўна. Таму наўрад ці зараз трэба праводзіць нейкія радыкальныя зъмены, хоць пэўныя перастаноўкі ў кіраўніцтве, у тым ліку і сярод намеснікаў старшыні, магчымы.

“НН”: Ці будзе хто-небудзь, акрамя Лябедзькі, прэтэндаваць на пасаду кіраўніка партыі?

А.Д.: Усё магчыма. Але людзей, якія прэтэндавалі б на гэтую пасаду небеспадстаўна, няшмат. Альтэрнатыўныя кандыдаты могуць быць. Але, думаю, Лябедзька паказаў, што ўмее добра працаўца.

“НН”: Пасля выбараў вы праланавалі ўладзе некалькі эканамічных дакумэнтаў. Гэта можна разглядаць як імкненне да супрацоўніцтва замест ранейшае разкае канфрантацыі?

А.Д.: У нас два розныя падыходы да ўлады. Там ёсьць людзі (асабліва гэта тычыцца мясцовага кіраўніцтва), гатовыя зрабіць шмат карыснага для Беларусі. Зы імі мы маем намер працаўца больш

шчыльна, чым раней. Але адмаўляцца ад канфрантацыі з тымі, хто парушае закон, не зъбираемся.

“НН”: Якім чынам вы зъбираецца ўздельнічаць у мясцовых выбараў?

А.Д.: Уздел, у залежнасці ад аbstавінаў, можа быць розны: ад вылучэння сваіх кандыдатаў да інфармацыйна кампаніі, калі выбары будзут ператвораны ў фарс. Але цяпер мы не хацелі б заклікаць да байкоту. Перад прэзыдэнцкімі выбарамі, дзеля адзінства апазыціі, мы прынеслі ў ахвяру стратэгіі магчымасці працаўца з людзьмі. Цяпер апошнія мы ставім на першыя плян.

“НН”: Але ці ўстане АГП перамагаць?

А.Д.: Мы гатовыя перамагаць пры больш-менш справядлівым падліку галасоў. Безумоўна, мы на зможам, з-за адсутнасці належных арганізацыйных структур, выставіць кандыдатаў па ўсіх акругах, але ў большасці раіцэнтраў і вялікіх гарадоў нашыя кандыдаты будуць. Пра нашу здольнасць перамагаць сведчыць вынікі выбараў у Вярховы Савет 13-га склікання ці, хоць бы тое, што два сябры АГП, якія парушылі партыйную дысцыпліну і ўзялі ўздел у выбараў у палату прадстаўнікоў, атрымалі мандаты.

“НН”: Ці лічыце вы іхны ўчынак апраўданым з пункту гледжання сёньняшняга дня?

А.Д.: Не, бо так званая палата прадстаўнікоў — гэта бутафорыя. Адзін з іх застаўся сябрам партыі, другі выйшаў. Мы не супрацоўнічаем з ПП НС, але мы падтрымліваем сувязі з тымі, хто выкарыстоўвае нават такую магчымасць, каб зрабіць для Беларусі нешта карыснае.

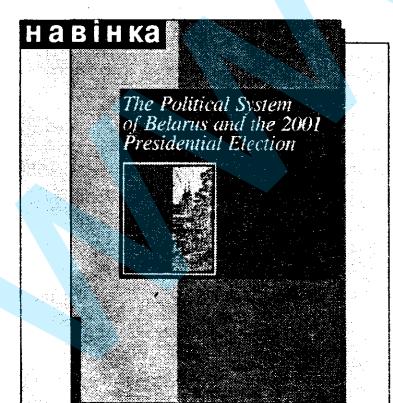
“НН”: Усё ж такі наяўнасць такіх людзей для вас — плюс?

А.Д.: Я на думку, што цяпер гэта для некага плюс. Бы сама па сабе палата прадстаўнікоў — мінус, які можа зрабіць плюсам толькі паслы зъмены ўнітарнай сутнасці.

“НН”: Ці бачыце Вы што-небудзь карыснае ў сёньняшній эканамічнай, сацыяльнай, культурнай палітыцы ўладаў?

А.Д.: Ёсьць праблема, без вырашэння якой мы можа быць прагрэсуну ў ўсіх пытаннях эканамічнага, сацыяльнага, культурнага жыцця краіны. Гэта адсутнасць у сёньняшній Беларусі абароны правоў чалавека, дэмакратыі і рынковай эканомікі.

Гутарыў В.П.

Вышла ангельская вэрсія новага зборніка “Беларуская палітычная сістэма і прэзыдэнцкія выбараў 2001 году”, падрыхтаванага аналітычнай групай пад кіраўніцтвам Валера Булагава. У книзе аналізуецца палітычныя працэсы ў Беларусі. Палова кнігі прысьвячана розным аспектам леташняе барацьбы — кампаніям апазыціі і Лукашэнкі, дынаміцы грамадзкай думкі і ўрокам выбараў. Пытайцеся ў незалежных распаўсюдніках.

ПАЛІТЫКА

ПКБ заўсёды застанецца камуністычнай, БНФ — нацыянальна-дэмакратычным. Ці здолеет АГП стацца гэтаўкім неабходным для Беларусі дэмакратычным цэнтрам — пакажа зъезд партыі, што адбудзеца ў красавіку.

АГП утварылася ў 1995 г. шляхам аўгяднанія Грамадзянскай партыі Шлындзікаў і Аўгяднанай дэмакратычнай партыі Дабравольскага. Старшынём быў убраны былы кіраўнік Нацбанку Станіслаў Багданкевіч. Потым, калі пачаліся рэфэрэндумы, саюзныя пагадненіні ўзятыя погляд на афіцыйную палітыку стаўся для апазыцыі больш прынциповым, ягонае месца заняў больш радыкальна настроены Лябедзька. Радыкализация выклікала рэпрэсіі з боку юладаў. Прэсінг у адносінах да АГП падчас прэзыдэнцкіх выбараў быў адным з самых моцных.

IREX-PROMEDA

АГП у пошуках базы

АГП мае дастаткова добрыя для Беларусі партыйныя структуры ва ўсіх абласцях, аднак пытаныне колькасці сяброў і рэальнай наяўнасці партыйных структур у вельмі спрэчнае: сітуацыя ўзятыя мёртвымі душамі” ў партыйных жыццях Беларусі ўжо вядомыя. Цікава, па-раўнаму лічбы, прыведзены на сайце АГП і пададзеныя партыі на Міністэрства юстыцыі. Так, сайт запэўнівае, што АГП налічвае 271 арганізацію рознага ўзроўню, сярод якіх 6 абласцных і Менская гарадзкая, 95 раённых і гарадзкіх, 170 навізовых. А Міністэрства юстыцыі мае наступныя звесткі: 6 абласцных, 16 гарадзкіх, 58 раённых, 105 першас-

ных, на ўліку пры гэтым знаходзіцца толькі 75. Відаць, што ў існаваныя значнай часткі сваіх структур у кіраўніцтве на пэўную час нават сама. Пры гэтым у Мінісцерстве ўзяваюць, што нават да атрыманых імі звес-так можна прад'яўіць за ўлагі. Яшчэ большую трывогу выклікае рэальны ўплыў партыйных структур у рэгіёнах. Таму верагодна, што чарга паражэння ў апазыцыйных партый далёка на скончана.

Апошнім часам стала модным гаварыць пра абнавленыя партыйнага складу. Але пра гэта можна казаць толькі частково, аднона раздовых сяброў партыі. На чале ж застаюцца адныя і тыя людзі. Наў-

рад ці што істотна зъменіцца і пры перавыбары кіраўніцтва АГП. Шанцы Лябедзькі зноў стаць старшынём вялікі. Тоэ ж датычыць і персанальнага складу ягоных намеснікаў, хадзя якое-небудзь прозвішча можа і зъмяніцца. Напрыклад, Даніэлікі, які на прэзыдэнцкіх выбараў пры дамоўленасці працаўцаў на адзінага кандыдата спрабаваў раскручваць Яраславу. Больш адчувальныя зъмены могуць адбыцца ў складзе Палітычнай рады і Нацыянальнага камітэту, куды ўваходзяць звыш 20 і 80 чалавек адпаведна. Але гэтыя зъмены наўрад ці можна будзе называць сэнсацыйнымі.

Валянцін Паўлоўскі

меркаванье

Да злучэння

АГП сёньня — найбольш прафесійная беларуская палітычная партыя. Вельмі праўдападобна, што АГП цалкам самастойна здолела б сфармаваць урад краіны, калі б мела такую магчымасць, і што гэты урад кіраваў бы краінай больш паспехова, чым цяперашні. Палітычныя партыі ў Беларусі вымушаныя прасякацца іншай проблемай — як пашырыць магчымасць свайго ўзделу ў прынцыпі рашэнняў уугуле, дабіцца хоць якога ўзделу.

Да прэзыдэнцкіх выбараў 2001 г. асоба Лукашэнкі засыціла далалягі палітычнай апазыцыі. Пасля выбараў стала ясна, што супрацьпастаўленыне “за Лукашэнку — супраць Лукашэнкі” ў недастатковай ступені адлюстроўвае настроі беларусаў. Нават калі б Лукашэнка сышоў, гэта далёка не гарантавала б перамогі дэмакратай на выбараў без ягонага ўзделу.

Партыя, якая хоча прыйдзецца ўзяць на чале, не паслаўала б перамогі дэмакратай на выбараў без ягонага ўзделу. Партыя, якая хоча прыйдзецца ўзяць на чале, не паслаўала б перамогі дэмакратай на выбараў без ягонага ўзделу. Партыя, якая хоча прыйдзецца ўзяць на чале, не паслаўала б перамогі дэмакратай на выбараў без ягонага ўзделу.

Становішча палітычных партый, і прыватнасці АГП, вельмі цяжкае. Адзін спосаб пропаганды, даступны цяпер ім, — гэта праца з насыніцтвам на ўзроўні асабістага контакту. Напярэдадні выбараў партыя натуральна аўгяднаўчы свае рэсурсы і структуры, каб як мага больш эфектыўна ладзіць такую працу, каб зачапіць як мага шырэйшыя масы выбараў. Адбываецца збліжэнне леваконсервтару — вельмі верагодна, што да наступных выбараў з груповак

Шушкевіча, Каралія і Палевіковай сфармуюцца адзінай сацыял-дэмакратычнай партыя альбо вельмі шчыльны хадзюс.

АГП цягам апошніх гадоў таскала натуральна збліжалася з БНФ. Гэтыя дэльце партыі ўтварылі ядро КРДС і ў 2001 г. найбольш пасльядоўна настойвалі на вылучэнні адзінага кандыдата ад апазыцыі. За апошнія колькі гадоў паміж гэтымі партыямі не было істотных разыходжанняў. Якім будзе працяг гэлага супрацоўніцтва? Ці магчымае аўгяднанне АГП і БНФ?

У 1991 г. краіны не было. Былі розныя бачаныя краіны. Інтэлігенція асяродкі, якія спародзілі АДПБ і згуртаваліся валок АГП, напачатку ўляялі Беларусь зусім на так, якіе ўзяўляла сабе нацыянальна съядомая інтэлігенцыя, якая арганізавала БНФ. Цяпер наяўнасць у Беларусі дэльцеў пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Цяпер наяўнасць у Беларусі дэльцеў пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне. Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўзяўляюцца на пэўнай краіне.

Але пры гэтым гэта пасля ўзроўні асабы, якія ўз

31 сакавіка сталічна служба даведкі дакладнага часу 0-88 перайшла на расейскую мову і стала платнай (11 рублёў за тэлефанаўнне).

У службе даведкі растлумачылі, што зьмена мовы звязаная з уставліваннем "новага праграмнага забесцічэння, якое набылі на Задзізе". Між іншага, намесыніца начальніка цэху службы даведкі Менская гарадзкое тэлефоннае станцыя Марыны Сыцяпанава заяўвіла: "Ноўыя праграмы беларускія мовы ня ведаюць, таму гадзіннікі зрабілі на расейскай мове. Па магчымасці — ня зараз, а праз неўкі час — мы будзем вытрашаць гэтую пытаньне. А пакуль гадзіннік будзе адказваць па-расейску. Каб у нас была развязтая тэлефанічная сетка, калі б мы былы высокоразвітой дзяржавай — у нас ува

Мінскае ўрэмя

ўсіх быў бы танальны набор на тэлефонах, і мы маглі бы слыхаць даведку часу па-расейску, па-беларуску, на любой мове".

Кіраўнік справамі ТБМ Сяргей Кручкоў кажа, што слова пра новыя праграмы, якія ня ведаюць мовы, — поўная лухта: "Гэты текст начытаеца чалавекам на флэш-карту — камп'ютарны носіціл, на які можна запісваць любыя гук. Цяпер адказвае расейскамоўны голос, але гэтак жа можна зрабіць голас і беларускім, і наагул на любой мове. Так што ўсе гэтыя "казкі" пра тое, што новае суперсучаснае абсталяванне ніяк не дастасаванае да беларускіх мов — гэта вартыя слімеху адказы. Гэта як і таблі. Цяпер усе новыя аўтобусы маюць таблі

з раскладам маршруту на расейскай мове. Але калі мы начынаем вісьвятаць, ці "разумеюць" гэтыя таблі беларускую мову, — выходзіць, што "разумеюць". Яны любую мову разумеюць. Ясно, задасі — такую й будучую разумеў".

Аднах у супрацоўнікаў тэлефоннае станцыі ёсьць яшчэ адно апраўданне: "У нас вельмі малыя колектыў. Мы проста фізычна пакуль на здольныя вырашыць гэтае пытаньне. Як толькі кіркуху вызвалімся, мы будзем гаварыць на гэту тэму. Людзі звыкліся, што гадзіннік гаварыць па-беларуску, а цяпер ён гаварыць па-расейску. Калі мы вырашым больш злабадзённыя пытаньні, мы да гэтай праблемы абавязковы вернемся".

Прадстаўнікі ТБМ заклікаюць усёй грамадою дамагацца вяртання беларускай мовы ў службу 0-88 ды іншыя даведкавыя сыстэмы. Кручкоў кажа: "Калі мы дазваніліся да выкананіць загаду пераводу 0-88 на расейскую мову — Марыі Мацкевіч — па тэлефоне 252-42-80, яна стала даводзіць, што "мы же все прывыкли говорить на нормальном языке". Яна не зъбираецца нічога рабіць, калі беларуская мова вярталася. Яна сказала: "Будзечце слыхаць па-расейску. І дзе той закон, які забараняе мне весьці тэхнічную дакументацыю на расейскай мове?!"

Сытуацыю, на думку сп.Кручкоў, можа зьмяніць толькі шквал звонкаў згаданай сп.Мацкевіч ды ў Менскую гарадзкую тэлефонную станцыю з патрабаваннем вярнуць беларускую мову ва ўсе бяз выпяцьку даведкавыя службы.

Віктар Мухін, радыё "Рацыя"

скандал Раскол у СБП

Старшыня Саюзу пісьменнікаў В.Іпатава звольніла з працы сваіх намесынікаў В.Мачульская і В.Праудзіна, а Н.Гальяровіч сам падаў заяву аб выходзе. У аўтора чакаеца пасяджэнне.

Рады, на якім будзе вырашаны лёс намесынікаў В.Іпатавай і яе самой. Яе апаненты патрабуюць скірканыя нечарговага з'езду, каб памяніць старшыню. Прычыны спрочак — пераважна финансавыя. Калі дысыдэнты вінаваціць Іпатаву, што яна нібыта хацела прадаць дом адпачынку "Іслач" за 15 тыс. даляраў, дык прыхільнікі Іпатавай бачаць у фрондзе замову "з'верху" — постулат за крытыку на адрес уладаў.

Б.Т.

Русіфікацыя эканомікі

20 сакавіка, падчас пасяджэння вышэйшага дзяржаўнага савету саюзнай дзяржавы, Генадзь Навіцкі й расейскі прэм'ер Міхаіл Касцянаў зъбіраюцца падпісаць шэраг дакументаў эканамічнага характару. Аднак неўдома, ці атрымаеца з гэтага што: тия пагадненіні адлюстроўваюць з большага толькі расейскія інтарэсы.

Так, падпісаўшы пагадненіні аб спагнаныні падаткаў на дабаўленую вартасць па краіне вытворчасці тавару, Беларусь, па словах Леаніда Козіка, можа стаціць да 180 млн. даляраў. Яшчэ на подпіс прапанаваныя пагадненіні аб прывядзеніні падатковых умоў у Беларусі да расейскіх стандартоў, абрэзуваніні мітынгаў пошлі і тарыфы на чыгуначныя перавозкі.

Вартымі ўвагі падаюцца й праекты дакрэту Лукашэнкі ды ўказу Пуціна, згодна з якім мусіць быць ліквідаваныя льготы для прафрыемстваў, г.з.н. уставліваныя роўніні ўмовы гаспадараньня. Сытуацыя з "Балтыкай" добра паказала, што думае Менск наконт гэтага. Кожны з

Валянцін Палуўскі

Супрацоўніцтва з НАТО пашыраеца

Рада НАТО, найвышэйшы палітычны орган альянсу, зацвердзіла Індывідуальную праграму партнэрства Беларусі і НАТО на 2002—03 г. у рамках праграмы "Партнэрства дзеля міру".

У новай Індывідуальнай праграме супрацоўніцтва Менск пагадзіўся супрацоўніцаць з альянсам па 19 кірунках супрацоўніцтва. Гэта на 5 дадатковых кірунках супрацоўніцтва больш, чым у папярэдняй аналігічнай праграме (2000—2001). Дадаліся "Плянаваньне, арганізацыя і кіраванне нацыянальнымі праграмамі ў галіне абаронных даследаваній і тэхналёгій", "Ваенная геаграфія", "Гуманітарнае разъмінаванье", "Меры палітычнага ювенага характару супрацоўніцтва з распаўсюджаным яздзярнай, бактэрыйялягічнай і хімічнай зброі" і "Стралковая зброя і лёгкія ўзбраені". Упершыню ў праграме

Язнат Змысла

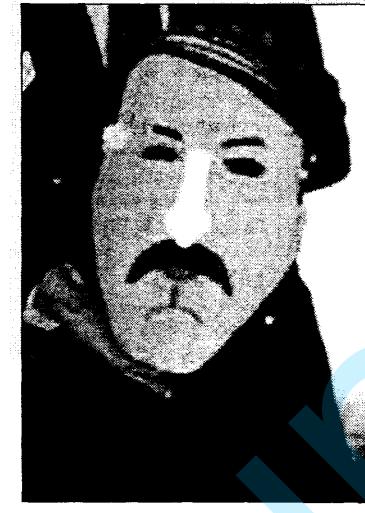
Міністар інфармацыі Міхаіл Падгайны кажа, што мэдиягрупы ў Беларусі ствараюцца, каб зьнізіць стратнасць датаваных дзяржавай выданьня.

Падгайны паскардзіўся, што ўжо стаміўся казаць рэдактарам стратных выданьняў пра неабходнасць правядзення новай маркетынгавай палітыкі.

Ствараныя мэдияхолдынгі па-чалоўку сябе сцягаюць, што Рада саюзнага кіркуху на толькі ў Сярэдняй Азіі і Закаўказзі, але і ў Малдове. Пры захаваньні гэтай тэндэнцыі страта Украіны ў Беларусі застаецца толькі пытаньнем часу.

НЕЗАВІСИМАЯ

"Независимая газета", 28 лютага

Працэс-фарс

Па словам хлопцаў, старшы сэржант міліцыі Кіргізай, якіх затрымалі, напроты хадеў выслужыцца і атрымаць прэмію. Падчас затрымання ён на быў "пры выкананні" — ехаў кудысь з жонкай на сваёй машыне ды згледзіў "праступніка". Ды адбыўся аршт не на месцы "злачынства".

На першым судове паседжанні 13 лютага Кіргізай не зьявіўся. На наступнае, 26-га, прыйшоў, адно забыўся дамовіцца з жонкай, што яны будуть казаць, і ейныя сведчанні рэзка разышліся з мужчынамі. Так, Кіргізай "пазнаў" сярод падсудных таго, хто быў у масцы, а жонка сказала, што хлопец яе не здымай — як же мог міліцыянці быць ягоны твар? А пасля высыветлілася, што той хлопец увогуле толькі фатографаваў узделыніцу пэрформансу. Іншыя сведкі, бабулі 1917 і 1920 г. нараджэння, заяўлі ў судзе, што падпісалі пратакол допыту не чытаючы, напавер, і наагул нічога не памятаюць.

Съледчая Баранава ўвесі час пыталася ў падсудных, ці ведаюць яны Алеся Мяцеліцу, каардынатора руху "Зубр" па Магілёўшчыне. Хадзелася, відаць, які зрабіць арганізаторам.

На наступным паседжанні, 28 лютага, адвакат падаў хадатайства: "Прашу матэрыялы: тое, што Высокі суд называе маскай, фатаздымкі, слова, што гучалі ад хлопцаў — паслаць ў Менск ва ўніверсітэт культуры на эксперытузу. З пытаньнямі (прыводжу толькі некалькі з іх) Ці зъяўляецца прадмет называны маскаю, сапраўды маскай? Ці можна аднесці сказанныя хлопцамі слова да абразлівых? Ці зъяўляецца маска абразлівай? І яшчэ шэраг пытаньняў, датычных справы". Намесыніца праクторора Алданава іэрараўжала жуйку. Суд раіўся паўтары гадзіны, а пасля адмовіў. Канчатковое вырашэнне справы перанеслі на 14 сакавіка.

Тым часам Аляксандра Паўловіча выключылі з Магілёўскага палітэхнікуму.

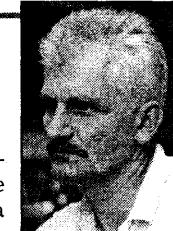
Дзяніс Новікаў, Шклоў

Ужо месяц у Шклове ідзе суд над актыўістамі "Зубра": Міхаілам Кісялевым, Максімам Патупчыкам, Алесям Паўловічам, Дзянісам Сенакавым, Зымітром Шалашковым.

Увечары 14 жніўня маладыя людзі, апранутыя маскамі лысага чалавека з вусамі, хадзілі па шклоўскіх крамах і праводзілі агітацию. Абяцалі заробак у 100 даляраў, звычайныя цэны, пасады і падпрымальнікі, а таксама тых, хто ня будзе галасаваць за "вусатую маску" на будучых выбарах. Ужо праз падгайдыны яны былі затрыманыя міліцыяй, іх адвезлі ў паструнак, сканфіскавалі маску, фотаапарат і зуброўскую кашулку, склалі пратаколы аб адміністрацыйным парушэннем па арт.156 (дробнае хуліганства). Але праз дзень на "зубру" заявілі справу па арт.368, ч.1 Крымінальнага кодэкса "Абраза прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь". Вырак можа быць розны — ад штрафу да пазбліження волі да 2 год. Гэта першы выпадак, калі крымінальная справа за абразу прэзыдэнта дайшла да суду.

калёнка Алеся Бяляцкага

Суд у Шклове

Ужо паўгоду, як скончыліся прэзыдэнція выбary, а рэча гуляе па Беларусі дасоль. Так, цяпер ідзе судовы практэс над пяццю землякамі Аляксандра Гігоравіча са Шклава. Маладых хлопцаў (две з іх — непаўнолетнія) судзяць за "зубру прэзыдэнта".

З гумарам у сёньняшніх уладаў цяжкавата. А неўспрыманыя палітычнага гумару — першая прыкмета аўтарытарызму і сталінізму. Уладу павінны паважаць і баяцца яе — аксіёма казарменнага сацыялізму. Гэта як і ў жыцці: кіпніця ў любяць зласціўлю і закамплексаваныя асобы.

Раздражняльнікамі ў Беларусі выступаюць найперш творчыя людзі. Першым падкрэслена не літаратурны, але надзвіні асацыятыўны. Гэта была пэўная правакацыя, своеасаблівая бляшня, вырабленая падкрэслена няўклодна. Але ўлады клюнулі, і Славамір Аляксандра падкрэслілі ў пасаде "гульны ў пасцеркі" восем месеціў зняволення.

Наступным быў Алеся Пушкін з "падарункам прэзыдэнту" за пяць гадоў улады ў выглядзе вазы з гноем, вываленым перад разыдэнціяй. За гэтыя бліскучы, бездакорны з мастицкага боку пэрформанс ён атрымаў два гады ўмоўна.

Вылучэнне Яўгена Крыжаноўскага кандыдатам у прэзыдэнты як таксама лічы палітычным пэрформансам, у выніку якога тэатар, якім кіруе Крыжаноўскі, цяпер мае праблемы з пляцоўкай...

А што ж адбылося ў Шклове? Лепей за пастанову шклоўскай пракуратуры на скажаш. Цытую з захаваным стылю: "Дзейнічаючы ў адпаведнасці з распрацаваным плянам, Паўловіч А.В., на твары якога была апранутая маска, імітуючая твар Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь Лукашэнка А.Р., падышоў да знаходзячыхся на вуліцы вёскі Гарадзецкіх грамадзянкам Усьцінавай В.М. і Ігнатковай М.Я., а Кісялеву М.М. і Шалашкіну Д.А. прадставіў яго жыхаркам вёскі як Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь Лукашэнка А.Р. Правы нейкі час Сенакасу А.Д. і Патупчык М.Я., на якіх былі апранутыя мэдэцынскія халаты і якія выдавалі сябе за мэдэцынскіх работнікаў, убачыўшы знаходзячагася калія грамадзянкам Ігнатковай М.Я. і Усьцінавай В.М. Паўловіча А.В., стаў перасылаваць яго, спрабуючы затрымачыць.

Працаўляючы сваё злачынныя дзея ў мэтах реалізацыі задумкі, на-кіраванага на прыніжэнне гонару і годнасць Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь Лукашэнка А.Р., Паўловіч А.В., на твары якога была апранутая маска, імітуючая твар Прэзыдэнта Рэспублікі Беларусь Лукашэнка А.Р., выдаючы сябе за указанага главу дзяржавы №368, якія знаходзяцца ў вёсцы Гарадзец, і,

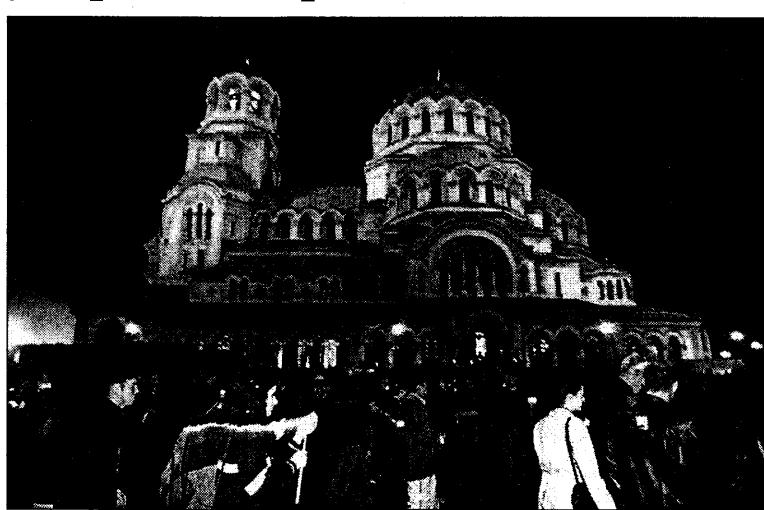
Force majeure

баўгарскія нарысы

Дзесяць год таму паміж Баўгарамі і незалежнай Беларусь аустываліся дыпламатычныя зносіны. Цяпер ужо амаль ніхто ня згадвае сацыялістычнага мінулага, калі для жыхара СССР Баўгарыя была "не замежжа". Разам з сацыялізмам на ашвярах былога СССР скончылася й баўгарская манаполія на імпарт кансерваваных агуркоў, таматаў, перцаў ды розных іншых прысмакаў. Затое звязалася люценіца, якую насамрэч больш нідзе ў сьвеце не вырабляюць.

Дагэтуль штолета на адпачынок у Баўгарыю выпраўляюцца нашыя турысты Танна і прыемна. Вяртаюцца дахаты са звычайнімі пляжнымі ўражаннямі. Мора, сонца, прыгожыя хлопцы ці дзялчатаи (залежна ад полу туриста), новыя знаёмы, баўгарскае віно... Аднак тэрыторыя Баўгарыі не абмяжоўваецца ўзбярэжжам. Баўгарыя — краіна на дзіве разнастайна. Тут можна пабачыць се, прычым за гэта, у адрозненіе ад іншых багатых на ўражанні краін, амаль ня трэба плаціць. Часта, калі чалавек дойдзе жыве ў пэўнай краіне, ён прызычайваеца да ейных асаблівасцяў, перастае звязацца з увагу на тое, што ўражала раней. Баўгарыя ж шторазу звязае ўсё больш і больш. Што звязае? Мясыні, падзеі й найбольш, вядома, людзі.

Акрэсліць баўгарскі нацыяналь-

абавязкова апінешся ва ўтульнай кавярні, дзе няспынна віруе жыцьцё.

Кавярні тут паўсюль. А ў цёплую пару году нават самыя вузкія ходнікі застаўлены плястыкавымі сталамі. Тут баўгары бавіць і вольны, і працоўны час. Вырашаюць асабістыя праблемы, прызначаюць бізнес-сустэречы, лаюць палітікі, абмяркоўваюць жыцьцё тэлевізорак, моду, спорт, жанчын, цэны, смакавыя якасці розных відаў ракі. Традыцыя бавіць час такім чынам выклікае ў туристаў уражанне грунтоўнасці й дабрабыту (але гэта толькі ўражанне).

Кава і тытуны спажываюцца ў астронамічных колькасцях. Забаронена паліць хіба што ва ўстановах кшталту McDonald's. Таму іх наведваюць пераважна замежнікі, якія шчэ не пакаштавалі мясцовыя стравы або якім не дазваляе гэта зрабіць уласны гонар. А дарма.

Баўгарская кухня вельмі багатая і разнастайная. Нават заходні fast food адпачывае ў парадуні з баўгарскай бэрза закуска, на кожуць ўжо пра нормальную ежу. Грунтуюна падсілкаўца ў традыцыйнай баўгарской установе можна па ўдзве ніжэйшых коштах, чым пепракапіць якіс гамбургер у тым жа McDonald's.

З раніцы ў кавярні адбываюцца адмысловы рытуал: ранішняя кава, ранішняя цыгарэта, ранішняя газета. Толькі пасля пачынаецца дзень. Увечары кавярні часта ператвараюцца ў "пункты калектыўнай прагляду" спартовых спаборніцтваў ці тэлешоў. Калі ты прыйшоў сюды пагаварыць з сябрам у ціхай абстановцы — лепей разыграйтесь са сваім намерам і далучыць да прафсаюзу звязатараў, бо голасу свайго суразмоўца ты ўсё адно не пачуеш. Калі ня ведаеш, за каго "хварэць", крычы праста так. Пасля ўсе разам будуть піць піва. У размовах з

Сумёты на вуліцах нязвыклыя для іншаземцаў са стэрэатыпам курортнай краіны Баўгарыі.

краінай, растлумачыць, хто вінаваты ў апошнім скандальным злачынстве.

Глебу для кавярных дыскусіяў спраўна рыхтуюць мясцовыя СМІ з надзвычай стракатымі загалоўкамі

Баўгары даўно зразумелі, што разылічаць можна толькі на ўласны сілы

кшталту "Краіна ў польшчы", "Джоні Ўокер" выкліку вайну". Падрабязнасці з жыцьця зорак расейскага шоў-бізнесу тут робяцца вядомыя раней, чым у Pacei. Мастацкую літаратуру тут у транспарце, у адрозненіе ад Менску, не чытаюць.

Тээрэтычна кожны баўгарын вельмі добра падкованы ва ўсіх пытаннях. На інфармацыйныя голад баўтары не пакутуюць. Штодня выходзіць мноства табліц. Некаторыя газеты выходзяць нават двойчы на дзень. Але ўсе яны аднастайныя. Галоўнае — прыцягнуць чытача сэнсацыйным загалоўкам, якому часам зусім не адпавядае змест артыкулу. Значную частку займае рэклама і прыватныя аўвесткі, астатніе — разнастайныя скандалы і кампраматы. Элітных выданняў амаль не існуе. Інфармація тут не бракуе. Проблема ў тым, каб выбраць якансную інфармацію.

Нягледзячы на кавярную палітычную актыўнасць і съядомасць, на апошнія прэзыдэнція выбары прыйшло ўсяго калі 40% выбарцаў. Падобна на тое, што надзеі на палішэнскіе эканамічныя сутыяці ў краіне яе грамадзянне больш ня звязваюць з уладамі. Частыя і часам вельмі балючыя пепрамены стамілі баўтараў. Яны даўно ўжо прыйшли да высновы, што разылічаць можна толькі на ўласны сілы.

Падсъядома баўгары гатовыя да любых зъменаў — лёс прывучыў. Гэта датычыць як грамадзкага, так і асабістага жыцьця. Баўтары не выносяць нуды і аднастайнасці. Часта яны захапляюцца нечым, укладаючы ў гэту справу

багата часу і грошай, а пасля кідаюць, каб аддацца новаму захапленню.

Прадпрымальніцтва і вынаходлівасць выпрацоўваліся ў баўтараў стагодзьдзямі. Яны адважваюцца на самыя падзронныя авантury і не расчароўваюцца, калі нешта не атрымліваецца. Вынаходлівасць тут грунтуецца на дзіўным спалучэнні хітрасці і натуралісці. Ну вось хоць бы такі прыклад. Праезд у гардзікі транспарце ў Баўгарыі до сціць дарагі, і сафінансы пакідаюць выкарыстаныя квіткі ў аўтобусе — сам скарыстаўся, дай іншаму. Затое кожны можа спадзявацца, што ў іншым аўтобусе пашанцуе і яму. На воках нястомныя кандуктары ўпарты лепіць аб'явы кшталту "Грамадзянін! Будзь сумленны, не бяры б/у-шныя квіткі". Вядома, баўтары, якія заўсёды лічылі дзяржаву вінаватай ва ўсіх сваіх праблемах, на куціца на такі заклік. Добра гэта ці блага, кругавая парука, рудымэнты сацыялізму? Пытаныне ня мае адказу. І не патрабуе.

Аднак баўгарская вынаходлівасць часта ўтрымлівае ў сабе неяснасць для замежніка. Асобу, якая толькі нядэдзюна прыехала ў краіну, тут называюць "заяц". Непрэменнасцю можна чакаць перадусім ад таксоўшчыкі і гандляроў. Нават у афіцыйных пунктах абароне валаюты выдумлівую розныя хітрыкі. Напрыклад, мяняюць месцы слупок куплі і продажу ці вялікімі літарамі пішуць "по commission", а пасля маленечкімі ўнізе ўдакладняюць, што камісійных не бяруць толькі пры куплі валюты.

Баўтары ад прыроды вельмі здольны і неяк інстынктывна разумны. Іхны патэнцыял амаль бязмежны. Праблемы ўзнікаюць на стадыі рэалізацыі гэтага патэнцыялу. Маладыя баўтары хочуць быць єўрапейцамі, таму ім даводзіцца ўвесь час змагацца з сабою. Трэба адчуваць круціць галавой, калі кажаш "так", кінуць паліць, зрабіць выгляд, што на любшы балканскай музыцы. Але гэта дробязі. Самае

складанае — увесь час пераадольваць сапраўдны ці ўяўны форс-мажор ці зводзіць да мінімуму ягоны эфект. Калі-нікі яны звязваюцца з вызначанага імі самім рытуму, тады яны дазываюць сабе расслабіцца па праграме, якую можа адолець толькі балканскія асобы, а пасля зноў вяртаюцца да барацьбы з сабой.

Замежніку тут патрэбны некаторы час на акліматызацыю. Цяжка

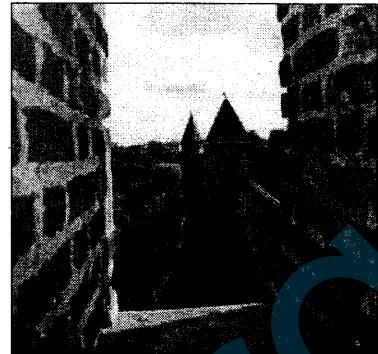

Тыповая баўгарская хатка.

тым, што прывык да завядзёнкі, да стабільнасці, што пахвіліна расплюнёна свае крокі. Тутэйшы лад жыцьця такіх людзей абурае. Яны лічыць мясцовыя жыхароў гультаямі. І памыляюцца. Проста выраз заклапочанае на твары як атрыбут занятай асобы баўтарам не ўласціў. Таму ў "зайцу" часта ўзынікае ўражанне, што тут заўсёды сяяць. І яны ня надзеі дарадзіць на сяяць. Гэта падобна на то, што на падліткіх сяяць.

Марына Золатава

С маленшчына

Попыт на бронзу і цэглу

С маленшчына перажывае наvalu вандалізму, звязаную з паляваньнем на каляровыя мэтали. У лютым зладзе раскурочылі адну з французскіх гармат — трафэяў вайны 1812 г., што ля помніку абаронцам Смаленску, але не змаглі далёка аднесці яе бронзавую рулю ў трывалай. У аднаго з помнікаў-аленяў ужо двойчы адпілоўвалі рогі. Бронзавыя дэталі звязаюцца з помнікаў Герояў, і з помнікаў абаронцам Смаленску, але не змаглі далёка аднесці яе бронзавую рулю ў трывалай. У аднаго з помнікаў-аленяў ужо двойчы адпілоўвалі рогі. Бронзавыя дэталі звязаюцца з помнікаў Герояў, і з помнікаў абаронцам Смаленску, але не змаглі далёка аднесці яе бронзавую рулю ў трывалай. У аднаго з помнікаў-аленяў ужо двойчы адпілоўвалі рогі. Бронзавыя дэталі звязаюцца з помнікаў Герояў, і з помнікаў абаронцам Смаленску, але не змаглі далёка аднесці яе бронзавую рулю ў трывалай.

Падай вады

С маленскімі энергетыкамі змагаюцца з тымі, хто ня плаціць за іхныя паслугі. У выніку ў цэлым горадзе пэрыядычна звязае гарадзішча вада. Пры канцы лютага яе не было нават у будынках, дзе месціцца гарадзкое і абласное кіраўніцтва.

Недахоп начальнікаў

У Смаленску мужчынаў у веку да сарака гадоў з вышэйшай адукцыяй і досьведам кіраўнічай працы будуць накіроўваць на перападрыхтоўку. Адбываюцца гэта ў рамках адпаведных праграмы расейскага презыдэнта. Мэтага — забясьпечыць кіраўнікамі ўсе сфэры эканомікі.

Дровам болей веры

Чыноўнікі смаленскай абласной адміністрацыі канстатуюць дэфіцыт паліўнага газу ў вобласці й сцьвярджаюць, што стаўка на газыфікацыю была памылкай. У найбліжэйшыя гады паліўная прамысловасць Смаленшчыны будзе арыентавана на ўзнаўленне здабычу і спажыванье мясцовых паліўных рэсурсаў — бурага вугалю, торфу і драўніны.

Ня пі джын-тонік!

На бляшанках з расейскімі лёгкаальгагольнымі напоямі могуць звязацца выявы чалавечага твару, скажонага алькаголем, а таксама папярэджаныні пра іхнюю шкоду. Расейскія мэдыкі заклапочаныя павелічэннем у пайтара разу выпуску слабаальгагольных газаваных напояў і пашырэннем выпадкаў атручэння імі сярод падліткаў.

Каса на колах

Улада звязаецца абавязаць гаспадароў шматлікіх смаленскіх "маршрутак" набыць і выкарыстоўваць касавыя аппараты. Ініцыятыва належыць мясцовай філіі падатковага міністэрства. Падчас адмысловага рэйду за навыдачу белетаў і адсутнасці на салёне цыніка кіроўцаў маршрутных таксавак заплацілі штрафу белыя як на 71 тыс. расейскіх рублёў (каля 4 млн. беларускіх). Штогод расейскі бюджет губляе пад два мільярды расейскіх рублёў ад махінацыяў з касавымі апаратамі.

Паводле смаленскіх газетаў падрыхтаваў Міхал Чарвінскі

Калі падводзіць грамадзкі транспарт, выручае ровар.

сустракаюцца. Чаму спазыняюцца: трамвай марудныя, аўтобусы зъмянілоць маршруты ў залежнасці ад сцугаўцаў на дарогах і волі кіроўцы; нехта спазніўся на паліярэдную сустраку, таму іншы спазніўся на наступную; крама, у якую трапіў забегчы, была зачыненая, таму давялося тэрмінова шукати іншую. Суцэльныя форс-мажор. Плянаваць што-небудзь тут ня мае нікага сэнсу. Рана ці позна ты ў гэтым пеканеацца. Таму ў рэшце рэшт ты

З УСЁЙ КРАІНЫ

Пераглюнула "Інтэрнацыянал"

На сустрочы фэрмэралу Меншчыны, якая прайшла нядзёна ў аблыванкаме, ягоны старшыня Мікалай Дамашкевіч уручыў ганаровую грамату Ліне Шубе зь вёскі Сопарі (Случчына). Ейная гаспадарка "Спадчына" прадае дзяржаве штогод звыш 40 тоннаў малака і 8—10 тоннаў мяса. Сярэдні надой на карову тут — 4100 кілаграмаў — удвая большы, чым у мясцовым калгасе "ІІІ Інтэрнацыянал". Утрай вышэйшая ў спадарыні Ліны і ўраджай: збожжавых яна атрымлівае па 30—35 цэнтнераў з гектару, бульбы — 350—400.

Міхась Тычына, Слуцак

Упалаўвалі паляўнічых

Супрацоўнікі Ашмянскага РУУС затрымалі двух ашмянцаў, якія наладзілі незаконнае паливанье паблізу вёскі Гардзіеўцы. Канфікаваны дэльве ўпалаўвалыя куніцы, бабёр, заяц і цецярук. Браканьеры заплацілі штраф.

Згон за 5 хвілінай

Пяць хвілінаў спатрэбілася 25-гадовому жыхару Палацку, каб скрасыці пакінутую ля рэстарацыі "Рэзананс" у Смургонях "Аўдзі-80". Адразу ж на трэтыорыі раёну пачалася аперацыя "Пераход". Праз паўгадзіны ў Вялейцы супрацоўнікі ДАІ ўбачылі ўгнаны аўтамабіль і пачалі назіраныне за ім. Яшчэ праз гадзіну аўтамабіль спынілі, а згоншчыка затрымалі.

Мар'ян Вянгроўскі, Астрэвец

Жывуць з ваўкамі

Яшчэ ў летку смургонскія паляўнічыя знайшлі воўчае логава, дзе было пяцёра ваўчанят. Траіх забілі, а двах узяў "на выхаванне" лясьнік Уладзімер Лях. І вось ужо 8 месяцаў Воўк і Чыль жывуць у вёсцы Арэхавіца. Ваўчанятамі ўжо цікавіўся Маскоўскі цырк, што прыняжджаў сюды на гастролі. Але

лясьнік кажа, што з дапамогай ягоных выхаванцаў можна было бы аднавіць папуляцыю ваўкоў у Англіі, дзе апошні зьевер быў забіты 170 год таму.

Таяна Скарыйкіна, Смургоні

Сувораў на адну ноч

У нядзёна адчыненым гатэлі "Сувораў" у Кобрыні працаваў асноўнік "люкс" у сувяточным убранні для маладых, што реєструюць шлюбы. Ахвотных скарыстацца з паслугі на дужа багата.

Белую вежу падновяць

Сёлета на рэстаўрацыю Камінскае вежы будзе дадаткова наўкаравана зь дзяржавнага бюджету калі 90 млн. рублёў. Рэстаўрацыя цягнецца ўжо некалькі год. Вежа пакуль зачыненая для наведнікаў.

Скарлі бутсы

Пасыль апошніяе гульні берасцейскае футбольнае каманды "Дынаама" са "Звяздой-ВА-БДУ" (Менск) у гульца-берасцейца Зымітра Стражакі скралі бутсы. Магчыма, да спартовага абутку футбаліста "дабег" нехта з фанамі.

Законыкі б'юцца

У Кобрыні ў працоўны час пабі-

ліся работнікі міжрайпракуратуры. Інцыдэнт адбыўся з-за того, што памочнік прокурора адмовіўся пакінуць кабінет, калі там ішоў прагляд відэазапісу съедчага эксперыменту крымінальнае справы, да якой ён на меў дачыненія. Памочнік прокурора, які ўдарыў старшага съедчага кулаком па твары, звольнены з органаў.

Алені на экспарт

Кобрынскі лягас прадаў сёлета 10 аленяў у Калугу (Расея). У сярэднім кожны зь іх каштуе 200—250 далараў. Гадоўшы аленяў на адмысловай фэрме ў Брашэвіцкім лясніцтве, што на Дарагічынскім.

Выиграў кватэрну

Аднапакаўку ў абласным цэнтры плошчай 54 кв.м і коштам 16 млн. рублёў выйграў у рэгіянальную лятарэю "Берасьце" бацька пяцірэдных дарослых дзяцей Рыгор Наўончык. Жыве ён у вёсцы Батава, што пад Пінском. Разам з жонкай-даяркай працуе на фэрме.

Інтэрнэт зачынены

Адзіны ў Берасьце інтэрнэт-клуб, што месціцца па вул. Наганава, 10, часова зачыніўся. Ягоная гаспадарка Наталья Шаўчук кажа, што шукае паміжкане ў цэнтры горада, дзе наведнікаў будзе болей.

I.Хведаровіч, Берасьце

Сымерць на мітынгу

1 сакавіка падчас мітынгу, прысьвеченага Дню гарадзенскай міліцыі, памёр пэнсіянэр Міхась Платонаў, старшыня Рады ветэранаў МУС. Ён вышаў, каб павіншаваць маладых міліцянтаў, што прынялі прысягу, сказаў колькі словаў, страціў прытомнасць і паваліўся на помнік воінам-вызваліцелям. Начальніца працягвала прамаўляць, каб не спыніць урачыстасці. Хуткай, што прыехала праз 12 хвілінай, канстатаўала сымерць.

Андрэй Мялешка, Горадня

Хто на курыць і на п'е

На прапанове старшыні праўлення калгасу "Радзіма" Аляксандра Лапацентава сход калгаснікай ўтварыў гаспадаркі прынай адмысловую пастанову. Кожны працоўнік "Радзімы", якія на паліце, будзе атрымліваць 10%-ю надбажуку да заробку. А той, хто ўвогуле тримаецца здаровага ладу жыцця, можа прэтэндаваць і на 15%.

Надбажу́к абыдуць гаспадарцы прыкладна ў 40 бычкоў штогод. "Радзіма", якая сядрае бялыніцкіх калгасаў вылучаеца адноснай стабільнасцю, пакуль можа сабе даволіць такое заахвачанье.

Базыль Ліцьвіновіч, Бялынічы

Сямейнае захапленне

У Баранавічах на ўліку цяперака знаходзяцца 174 наркаманы. Зь іх 139 — мужчыны. Век вагаеца ад 13 да 68 гадоў. Самае жахлівае, што 9 сямейных параў разам спажываюць наркотыкі.

Руслан Равяка, Баранавічы

Якаго, а мянен дык стаміла гэта скандальная Алімпіяды ў Солт-Лайл-Сіті.

Аж да таго, што апошнія хакейныя матchy нашай каманды дaverуў глядаць дацэ (яна асабіла ўпадабала Дудзіка і раз-пораз кръчала на ўсю кватэрну: "Дудзік! Дудзік!"), а сам падыходзіў толькі на вострыя моманты ды закінутыя шайбы. Рэгламэнт хакейнага турніру прадугледжваў, што каманды правядуць сама болей па сем супрэчча. Хто ж ведаў, што пасыль чэрвіцінальна застанецца гуляць каманды, якія прынялі старт з кваліфікацыі. Цяпер, магчыма, будзе зменены фармат хакейных спаборніцтваў.

Праграма зімовых Алімпіяд даўгая перагружана. Гэта адчуваюць ня толькі глядачы ў спартовыя журналісты. З-за вялікай колькасці скандалаў і апэляцый на краінскіх міжнароднага атрымлівага агенцтва Рычард Паўнд,

дзень унутраных войскаў

Чысьціня крыві

Я паслужыў бы трохі пад белчырвона-белым сцягам, калі бы пасыль школы пайшоў церабіць не студэнцікі, а жаўнерскія сцежкі. Дзякуючы адтэрміноўцы давялося служыць зусім пад іншым штандарам ды насыць на галаўным уборы цэшку з гербам. Спадзеваў сутыкніца ў войску зь беларушчынай было вобмаль, таму кожная драбнютка супрэчча была падставаю до ўзехі.

Баранавічы. 8-ы канвойны батальён. Нас, маладняк, выгналі прыбіраць сынег. Я апынуўся ля гаража. Палова варота была прачыненая, і на ёй з унутранага боку вісеў чырвоны вараскі шыт з выявай "мужа збройнага мечам на белым кані". У Ваўкавыску ж, дзе я працягваў службу, эталённая выява "Пагоні" вісела на бакавой сынценцы шыткаў ў камандырскіх старшыні. Дзеля чаго тыя пераховы? Маглі ж без цырымоніі "утылізаваць". Трымаюць, аднак.

Пра апазыцыю нам нагадвалі яшчэ ў баранавіцкай "вучэбцы". Неяк сядрач ночы далі каманду "Падём!" Гэта была не трывога, праста п'яны таварыш маёр надумаўся пагутарыць з "маладымі". Сыпіч быў бязладны. Куламес словаў круціліся вакол аднаго спадчынны — "Маршу Свабоды!". Першы Марш нарабіў на ўнутраных войсках ширгату. Адчувалася жаданыне камандзіраў узяць рэванс. На пляцы "дэзды" і "чарапы" адпрацоўвалі

практикаванін па разгоне "скоплений людзей": адны ў шаломах, са шчытамі ды гумавымі "регулятарамі", другія — у штодзённай форме са снекжкамі замест камянёў.

Сутыкаючыся ў войску з лукашанкаўскай сымболікай, я адцем'і дзіўную неаднастайнасць абрысаў Беларусі на розных выявах гербу — тут табе й контуры Аўстраліі, Антарктыды, Грэнландыі ў цярновым віку з чырвона-зялёнай стужкай. Зрэдку на вока траплялі экзэмпляры з мапай Беларусі ў межах то 1925, то 1939 г., а то і ў адпаведнасці з картай Яўхіма Карскага. У кожнай роце быў стэнд "Беларусь — май Айчына", аформлены пасвойму. У баранавіцкай вучэбцы вісела мапа нашай краіны (несамаробная!), на якой вёскі быў падпісаныя, а гарады — не. Нібыта чакалі вяртаныя спрадвечных імёнаў. У ваўкавыскай вайсковай часцы на гэткім стэндзе быў шыкоўны калаж: менская Катэдра на фоне абрываў Беларусі ды шыты-гербы беларускіх гарадоў. Побач туліўся сапліў вершык:

Я ловлю эти песни и думы, и снова Будто пью из крынicy и в озёра гляжу.

Ты навеки вошла в моё сердце и слово,

Беларуссия, песня, сестра Беларусь!

Дзень унутраных войскаў — 18 сакавіка. У гэты дзень у 1918 г. утварыўся атрад, які стаўся асноваю Беларускага палка — канвойнага падраздзялення ў БССР. Тая дата звязана з Менскам, у якім на той час стаялі немцы і рабілі спробы дзяржкаўнага будаўніцтва БНР. Але пра немцаў і БНР палітрукі нам сказаць забыліся. Можа, самі нядобра ведалі беларускую гісторыю. "Таварыши афіцэры і працаршчыкі, зірніце на Беларусь інакш!" Добры быў заклік, каб не перавага алькаголю ў крыві многіх з іх. То ж ёсьць падстава змагацца за чысьціню крыві. А там — залунае наш штандар, дайце веры.

Сяргей Балахонаў, Гомель

i n t e m o r i a m

Памёр зарана

Памёр Васіль Даўгалёў, журналіст, рэдактар газеты "Беларускi Усход", якая была найвялікшай справаю ягонага жыцця. Больш за 10 гадоў сп. Васіль выдаваў сваю газету у вёсцы Маркаўка, што пад Хоцімскам, баронячы наісвяцейшыя незалежніцкія ѯдалы. Сымерць засыпела яго раптоўна, і хайтуры былі да звычайнага прыкрымі. Так хавалі чысьціню крыві. А там — залунае наш

штандар, дайце веры.

С.Г., Магілёў

дзэ варта быць

Набажэнствы ў Берасьце

У час Вялікага посту Берасьцейская грэка-каталіцкая парафія сяўчатскага братоў апосталаў Пятра і Аndreя запрашае на наступныя набажэнствы, спатканыні й заняткі:

14 сакавіка (чацвер)

19.00 Вячэрня.

15 сакавіка (пятніца)

19.00 Абедніца з Прычысцем.

16 сакавіка (субота)

ЗАБЫТЫ АДРАС

Стоячы на памежным пераходзе на літоўскай мяжы, я назіраў, як афіцэр-памежнік звібвае пыху зь нейкага на ў меру фанабэрстыгага расейца. Галоўным інструментам выхавання славянскага брата афіцэр абраў беларускую мову. Сполучаныне яе з уніформай дае безадмоўны ёфект. Наблітыканы "гаспадар жыцьця" ўмэнт робіцца разгубленым замежнікам на чужой тэрыторы... Мы пазнаёмлісі. І Але́сь, а так кілучыць афіцэра, распаве́й мне пра яшча адзін забыты адрас нашай культуры — капліцу Казімера Сваяка.

Недзе ў памежным лесе, удалечыні ад асноўных трасаў і буйных паселішчаў, там, куды немагчыма дабрацца аўтамабілем, стаіць разбураная шляхецкая сядзіба з радавой капліцай. Падчас першай сусветнай вайны ў той капліцы, што належала да парафіі Клюшчаны, служыў працоўшчы Кастусь Стаповіч — пазат Казімер Сваяк, якога мы не вывучалі на ўроках беларускай літаратуры. І якія ня быў увянчаны афіцыйнымі німбамі літаратурнага клясыка.

Мы ехалі з памежнікам Алеем у Клюшчаны, да ягона гарадзішча Марозіка, які згадаўся да везенія насілінікі на лесе капліцы.

Дарога з кожным кілямётрам губляе прыкметы цывілізацыі. Асфальт саступае месца жывру. Вёскі драбнеюць. Сустэречныя машынаў няма. Кожны юбачаны чалавек на глухой дарозе робіцца выразным, быццам кінагерой, узяты буйным плянам. Клюшчаны — апошні насілінік пункт. Далей дарогі няма. Тупік. Мяжа. Лес. У лесе цяпер разбіраюць чыгунку, што ледзь ня ста гадоў з'язвіла Лынтулы зь Вільняю.

Ляснік Але́сь прыватызаваў палову колішніх школы, адчыненай за Пілсудзкім і зачыненай за Лукашэнкам, ды некалькі гектараў зямлі на вакол. Грунтоўны драўляны будынак руинуецца гаспадара ператвараеца ў сапраўдны майстрак. З усімі выгодамі, і з Інтэрнэтам у тым ліку. Былая школа стаіць на ўзвышшы, і краявід з Алеевага акна такі, што не прысыніш. А яшчэ — гаспадарка, ад казыльнятаў да аўто. Ці ня гэта нараджаныне новых арыстакратычных фаміліяў? Зьдзесьненая мара аб Новай зямлі? Адказ дадуць лесьніковы дзецы, Адас і Наста, якія ўжо ведаюць пра сваю зямлю блей за дарослыя дзядзькоў у далёкім Менску.

Шпацыруючы па мястэчку,

лясьнік Але́сь паказаў насупраць утульнага касыцёлу, дзе маліўся ксёндз і пашт Стаповіч-Сваяк, руіны немалой сядзібы. Менавіта тут, у хаце Віктора Смаленскага, збіраўся колішні "Хаўрус сваякоў", слава пра які ішла па навакольні. Цяпер шмат хто вам давядзе, што менавіта тут адбылася першая пастаўніца Купалавага "Паўлінкі". Сам Сваяк пісаў пра гэта наступнае: "Новы 1916 год. Адбыўся сяянонъ так званы "літаратурны вечар" нашага хору. Усе дэклямаціі павяліся як найлепей. Найвыбітнейшыя песьніры Беларусі знайшлі тут даўтайніе месца. Найболей падабаецца ўсім наш стары Багушэвіч. Яго "Праўда" пакінула на ўсіх тварах сълед глыбокага задуменія. "Ой, цяжка, цяжка!" — слова гэтага ўзя-

цяжка". Каб мець права казаць тое беларускае "цяжка"...

На Клюшчанскіх могілках усё як у Свяковых запісах. "Адчыніў я шырокую браму магільніка. Простая палісада дзеліць яго напал. На ўзгорку статуя Маткі Божай з скрыжаванымі рукамі на грудзёх. Дрэў і дрэўцаў галіны прысланіце рады кръжоў, драўляных, простых. З мокрых пажаўцелых лістоў спадаюць каплі нябеснай расы. Між дрэў наістаршы — клён, пасяродзіне магільніка. Пад ім яшчэ ніхто не ляжыць. Там месца для мяне..."

Мае праваднікі з'яўляюць ўзага на адно надмагільле. На прыгожай пляце было напісаны: "Беларускі дзяяч-патрыёт. Інжынэр Адольф Клімовіч. Табе, Божа, паклаў я на дзею. Хай ня буду адкінуты навекі.

Ляснік Але́сь Марозік вязе Зьмітра Бартосіка ў Шайкуны да капліцы на санях.

Ляснік Але́сь Марозік вязе Зьмітра Бартосіка ў Шайкуны да капліцы на санях.

Вайна, тыф, съмерць. Бясконцыя службы за супакой душы, перадсъміротныя споведзі, пахаваныні дзяцей. І ў той самы час — "літаратурны вечары". Каб гэта зразумець, напэўна, трэба добра ўсьведамляць сэнс таго "Ой, цяжка,

Tedeum laudamus. 1900—1970". Як патлумачылі мне мае спадарожнікі, рэдагаваныя Клімовічам агранамічныя часопісы "Самапомач" да гэтага пары ў пашане сярод старых людзей...

Мы ехалі ў лес да той капліцы. Конь Чучмек бег па мокрым сънезе, з цяжкасцю цягнучы нашыя санкі. Лежачы на сене ды аглядаючы палі, блізкі лес, слухаючы гаворку спадарожнікаў, я, гарадзкі жыкар, пачуваўся бывацам на здымках прыгодніцкага кіно пра партызану. Пад шоргат палазоў я слухаў сваіх новых сябров:

"Пад'яжджае да месца, якое называецца Шайкуны. Некалі было ўладанье паноў Сволькенаў, далёкія родзіцы якіх паходзяць са Швейцаріі. Праехалі вось палісады мы. Палісада каля трух прыблізна кіляметраў, яна злучала некалі Клюшчаны, касыцёл парахвіяльны, з сядзібай Сволькенаў ў Шайкунах. Ад маёнтку нічога не засталося. Засталіся толькі рэшткі парку, сажалак, мастоў, гаспадарчых пабудоў. І рэшткі ад адной студні. Усё

Анэля Ставовіч дагэтуль жыве ў хаце, дзе нарадзіўся яе дзядзька — Казімер Сваяк.

Сяргей Паўлоўскі

На Клюшчанскіх могілках усё як у Свяковых запісах. "Адчыніў я шырокую браму магільніка. Простая палісада дзеліць яго напал. На ўзгорку статуя Маткі Божай з скрыжаванымі рукамі на грудзёх. Дрэў і дрэўцаў галіны прысланіце рады кръжоў, драўляных, простых. З мокрых пажаўцелых лістоў спадаюць каплі нябеснай расы. Між дрэў наістаршы — клён, пасяродзіне магільніка. Пад ім яшчэ ніхто не ляжыць. Там месца для мяне..."

Касыцёл у Клюшчанах.

Ад палацу нават падмуркаў ніяма на сёньняшні дзень. Толькі ў лесе фамільная капліца Сволькенаў. І ў гэтай капліцы Казімер Сваяк, калі быў пробашчам у Клюшчанскім касыцёле, таксама адпраўляў імшу. Сёньня гэта капліца разрабавана, знаходзіцца ў непрыглядным вельмі выглядзе — бяз столі, бяз даху. Толькі съцены стаіць і рэшткі ад трунаў засталіся. Распавядалі мясцовыя жыхары, як некалі за саўецкім часам прыяжджалі савецкія вайскоўцы на бульбу. Разрабавалі фамільны склен, дасталі маладога пана з труны і ўвечары ставілі да дрэва. Хто-небудзь па дарозе ішоў (тут якраз дарога праходзіць каля капліцы праз лес) і палахада. Многія яшчэ памяталі яго, і нават пазнавалі паніча маладога. У яго рудых валах былі. Здавалася, як зданы нейкай стаіць, гэта ягоная мумія..."

Гледзячы на двух моцных мужыкоў ля капліцы Сваяка, я раптам зразумеў, чаму беларусаў называюць нацыяй паэтаў. Не вялікі палітыкаўды военачальнікаў, не наўкоўці і не спартоўцаў. Яны, спартоўцы з палкаводцамі, безумоўна, усе былі, ёсьці і будуть. Але так выйшла, што, калі па-сапраўднаму "цяжка", толькі на паэтаў апошняя беларуская надзея.

Вятаючыся назад, мы вырашылі завітаць у вёску Барані. У хаце, дзе нарадзіўся Казімер Сваяк, цяпер жыве дзевяностагодовая Анэля Ставовіч. Старая адчыніла нам дзіверы у цёмнае жытло, бо электрычнасці не давалі. Мы сядзелі за старым сваякоўскім столам, перад съвечка, а цёкта Анэля радавалася, што прыехаў хтосьці адведаць:

"Дзякую вам, што прыехалі, адведалі. І мене ўжо аж радасць, як прыедуць людзі, адведаць. Ужо я знаю, што аб яго... Во, імшу паехала замовіла, сказала ксяндзу, што так і так, і дзядзька родны, і быву ксяндзом. Так хораша ў касыцёле імшу адправіў, пабагаславіў. І тады сабраліся людзі, каторыя былі ў касыцёле, дала нейкі абед зъесць. Якіх, паблоўцы. А так, каб на ногі, дык яшчэ ж сама — і пліту, сама яничэ... Было дровы там прывезлі. Я прыйшла памагаць, яны мяне прагнага, кажуць, як прыйшаць, бо яшчэ павалішся. А я кажу, як прыйшла сюды, не павалілася, дык і тут не паваліся. І памаленьку хаджу і раблю праз цэлы дзень... 91 год я адзін дзень. І ўсё добра было... Перш і цяжка было, як вайна была, і як бяз хлеба былі, усяго было... Задылася, як адзін дзень. І цяпер я давольная. Нічога ня маю. Тая съмяеца, прыйшоўши, кажа: "Во, цяжка жыць". А я кажу: "мне ня цяжка. Як адзін дзэн". Я глядзеў на гэтую жававую жанчыну, якую зъедала, што такое нефальшывае беларускае "цяжка".

Зъміцер Бартосік

У Беларусі нішто нікуды не дзяеца. Можна ня мець дакумэнтальных съведчанняў, мэмарыяльных знакаў і музэяў, затое людзі помніць усё. Дакладней, заўсёды знайдуцца людзі, якія прыгадаюць былое. Цяжэ адшукаць такіх у гарадох. А ў вёсцы абавязкова знайдуцца съведчыкі старой і нават вельмі старой гісторыі. У Беларусі нікто не забыты. У Беларусі памятаюць і кожнага з нас.

ПАНЯДЗЕЛАК, 18 САКАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.40 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Сышчыкі".
10.05 Арсенал. Праграма пра войска.
10.35 Тэлебарометр. Прагноз на днор'я.
11.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Гадзіна прафесіянала.
12.45 Чароўны куфэр "Саюзмультфільму". Чароўныя пярсычёнак" "Блакітнае шчана".
13.20 Маст. фільм "Падлетак".
14.40 Дац. сэрыя "Скарбы суньетнай культуры".
15.20 "Жулі Леско".
18.20 Зона Ікс.
18.30 Маст. фільм "Рабінзон Круза".
20.00 Галоўнае пытаньне.
20.40 Кальханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
22.40 Стадён.

СТВ

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы".
6.30, 16.05 "Сьвет Бобі". Мультфільм.
7.00 "168 гадзін Менску".
8.00, 22.50 "Віртуальны съвет".
8.15 Кіно: баявік "Забойца, які плача".
10.30, 0.45 "M1". Музичная праграма.
11.00 "Канал гісторы": "Біл Гейтз". Дац. фільм.
12.00, 15.00, 19.00, 23.00 "24 гадзіны".
12.15 "Запрашаем паскардзіца". Культурнае жыцьцё сталіцы.
12.45 "Марш Турцкага-2".
13.45, 21.40 "Прыпынак на запатрабаванне-2".
15.15 "Пітэр Пэн".
15.40 "Жалезні чалавек".
16.55 "Чарцяня".
18.00 Спартыўныя навіны.
18.15 "Пакуль гарыцы съвечка...".
18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
18.50 "Тэма дня".
19.15 Дзіцячы экран. "Добры вечар, маленкі...".
19.30 Кіно: фільм жахаў "Павукі".
23.35 Футбольны куф'ер.
0.15 Начны музичны канал.
0.30 Навіны СНД.

8 канал

17.30 Мультфільм "Дзед Мароз і шэры вóбкі".
17.45 Праграма "Палітра".
18.15 Баявік "І цэлага съвету ма-ла".
20.20, 21.25 Тэлекрама.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Музичная праграма.
21.30 Містычны трэйлер "Кропля".

OPT

16.00 Вялікае мыцьце.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.30 Фігурнае катанье. Чэмпіянат съвету. Спартыўныя пары. Ка-роткая праграма.
18.00 Чакай мяне.
19.00 "Народ супраць".
20.00 Час.
20.35 "Забойная сіла-2. Здолы-вучан".
21.40 Незалежнае расесьльеда-ванье.
22.30 Начны "Час".
23.00 "На футболе" з Віктарам Гусевым.
23.30 Начная зымена.

РТР

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Слэста, заўсёды Слэста".
8.45 Сямейныя навіны.
8.50, 16.40 Экспртыза РТР. Да-джэст.
9.00 "Востраў фантазій".
9.50, 22.30 Дзяжурная часыць.
10.20 "Санта-Барбара".
16.20 Дарожны патруль.
16.30 Афіша.

Аўторак,

19 САКАВІКА

БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 0.05 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Сышчыкі".
10.10 Стадён.

СТВ

11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.10 "Анталея" аднаго верша".
Андрэй Барценеў.
12.15 "Цеснія вароты". "Малодшы сын".
12.30 "Восеньскія партрэты". Юна Морыц.
13.00 "Культурная рэвалюцыя". "Героя нашага часу не існуе". Пра-

Культура

9.10 "Рамантыка рамансу".
9.40, 16.30 "Іван Селіванаў", "Яфі-мавы людзі". Дац. фільмы.
10.50 "Сферы" з Інакенціем Івано-вым.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.10 "Анталея" аднаго верша".
Андрэй Барценеў.
12.15 "Цеснія вароты". "Малодшы сын".
12.30 "Восеньскія партрэты". Юна Морыц.
13.00 "Культурная рэвалюцыя". "Героя нашага часу не існуе". Пра-

грама М.Шыдлкова.

13.50 "Выкладальнік печыва", "Ша-лённыя гроши за буду". Ка-рот-кія-рэжныя маст. фільмы.
15.10 Кіно - дзесяцім. "Навальні-чыні".
15.35 "Па-уласным жаданьні", "Пра Пятушку". Мультфільмы.
16.00 Alma Mater.
17.50 "Век Рускага музэю". Аўтар-ская праграма В.Гусева.
18.15 "Страсыці па-італянску".
19.10 Вячэрнія казка.

19.30 Тэатральная Расея. А.М.Аст-роўскі. "Ня з гэтага съвету". Спектакль тэатру на Малой Бронной.
21.35 "Што рабіць?". Праграма У.Трацьцякова.
22.30 Ад кіаавангарду да відаа-рту.
22.58 Азбука. Гаварыце па-расей-ску.

HTB

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 18.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
7.10, 7.35 Раніца на HTB.
7.50 Баявік "Агент нацыянальнай бяспекі-III". 8-я сэрыя. "Пады-шах".
9.25 Надоечы.
10.35 Лялькі.
11.20 Камедыя "Мая марачка".
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Дамі-но".
14.40 Крымінал.
15.30 "Дасце дэтэктыва Дуброў-скага".
16.45 Скаванасць.
17.35 Крымінал.
18.30 Герой днія.
18.50 "Грамадзянін начальнік".
19.55 "Дальнабойнікі".
21.25 Гардон.

CNN**Праграма з панядзелка да чацвяртага**

7.00, 2.00 Навіны.
10.00 Бізнес-цэнтар.
11.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 19.00, 20.00, 22.00, 23.00, 5.00, 6.00 Сусветныя навіны.
12.30, 14.30, 17.30, 0.30 Навіны спорту.
13.00, 16.00 Бізнес інтэрнішн.
18.30, 22.30, 3.30 Пытанье - адказ.
19.30, 6.30 Амэрыканскія навіны.
21.30 Бізнес-навіны.
23.30 Бечаварыя бізнес-навіны.
0.00, 5.30 Погляд з сэредзіны.
1.00 "Грошы" зу Дубсам.
4.00 Лары Кінг.

Эўрапорт

9.30 Біятлён. Паўтор.
10.30, 15.00, 21.00 Фігурнае катанье. Чэмпіянат съвету. Нагана. Жывая трансляцыя. Пары, кароткая праграма.
13.00 Скачки на лыжах з трамплін. Мужчыны. Паўтор.
14.00 Бег на каньках. Чэмпіянат съвету. Паўтор.
17.00, 1.15 Вэліспорт, Тырэна-Ад-рэйтка. Жывая трансляцыя.
18.00 Скачки на лыжах з трамплін. Мужчыны. Паўтор.
19.00, 23.00 Эўрагалы - футбольны тэлечасопіс.

HTB

7.00, 2.00 Навіны.
10.00, 15.00, 21.00, 23.00 Сёньня.
7.10, 7.35 Раніца на HTB.
7.50, 18.50 "Грамадзянін начальнік".
9.25, 19.55 "Дальнабойнікі".
10.25 Усе адразу!
11.20 Наша кіно. Маст. фільм "Па-галоўнай вулы" з аркестрам.
13.20 Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 "Дасце дэтэктыва Дуброў-скага".

CTV

6.00, 16.30 "Паўэр рэйнджэрз, ці Магутнія рэйнджэрзы".
6.30, 16.05 "Сьвет Бобі".
7.00, 15.40 "Жалезні чалавек".
7.30, 19.30, 1.50 "M1". Музичная праграма.
7.45, 23.30 "Віртуальны съвет".
7.55, 18.45 "Прэм'ер-парад "Сталічны".
8.00, 18.50 "Тэма днія".
8.15 Кіно: фільм жахаў "Павукі".
8.30, 18.00 Спартыўныя навіны.
8.45 "Грамадзянін начальнік".
8.50 Дзіцячы экран. "Добры вечар, маленкі...".
9.15, 17.00 "Сышчыкі".
10.10 Стадён.

8 канал

15.15 "Пітэр Пэн".
16.55 "Чарцяня".
17.35 Раніца на HTB.
18.30 Герой днія.
21.55 "Хуткая дапамога-II".
23.25 Гардон.
0.45 Дзэньнік Lігі чэмпіёнаў.

15.15 "Пітэр Пэн".

16.55 "Чарцяня".
18.15 "Дзені добры, доктар!".
18.30 "Партрэт у інтэр'еры".
19.15 "Добры вечар, маленкі...".
19.30 Кіно: камедыя "Філ і яго арангутан".
0.00 "Ілюзіён: камедыя "Забойцы лэдзі".

8 канал

17.30 Мультфільм "Тroe з Пра-стакашына".
17.45 "Прагулкі з дынаиздрамі".
18.45 Mast. фільм "Калі дрэвы бы-лі влікімі".
20.20, 21.25 Тэлекрама.
20.25 "Вечарніца".
20.40, 23.15 Навіны.
21.00 Гурман-клуб.
21.30 Mast. фільм "Мова цела".

OPT

8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 18.00 "Зямля каханья".
9.10 Документальны дэтэктыў.
9.40 Што? Дзе? Калі?
10.50 Бібліяманія.
15.00 "Забойная сіла-2. Здолы-вучан".
16.00 Вялікае мыцьце.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.30 Съмехапанарама.
19.00 "Слабае зъвяно".
21.30 Начная зымена.

PTP**ПТР****8 канал****HTB****CTV****8 канал****HTB**

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Слэста, заўсёды Слэста".
8.45 Сямейныя навіны.
8.50 Экспртыза РТР.
9.00 Фігурнае катанье. Чэмпіянат съвету. Арыгінальны танец.
9.50 Дзяжурная часыць.
10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Вялікае мыцьце.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.30 "Самі з вусамі".
18.00 "Зямля каханья".
19.00 "Слабае зъвяно".
20.00 Час.

PTP

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 "Слэста, заўсёды Слэста".
8.45 Сямейныя навіны.
8.50 Экспртыза РТР.
9.00 Фігурнае катанье. Чэмпіянат съвету. Арыгінальны танец.
9.50 Дзяжурная часыць.
10.20 "Санта-Барбара".
16.30 Вялікае мыцьце.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.30 "Самі з вусамі".
18.00 "Зямля каханья".
19.00 "Слабае зъвяно".
20.00 Час.

PTP

9.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
9.10, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.45 Разам з Фафалем.
12.00 "Вялікае закрыцьце". Мультфільм.
12.15 Чым жыве Расея.

HTB

12.30 Успамінаючы Уланаву.
13.30 "Да Чорнага мора". Маст. фільм.
14.45 Архітэктурная галерэя.
15.10 "Навальнічны камяні".
15.35 Мультфільмы.

CTV

15.35 "Дзяньнікі".
16.00, 21.50 "Сямейная повязі".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.00 "Падлетак". Маст. фільм. 4-я сэрыя.
14.15 "Скарбы сусветнай культуры".
14.30 Існасьць.
15.20 "Дэні, раскажы мне гісторыю".
15.30 "Забойная сіла-2. Місія вынаходзіць". З-я сэрыя.
16.10 "Пітэр Пэн".
16.20 "5 x 5".
16.30 Вялікае мыцьце.
17.00 Сы

Дасьледчык акупацыі

*Гутарка з Юр'ем Туронкам з нагоды выхаду ягонай новай кнігі
“Беларуская книга пад нямецкім кантролем (1939—1944)”*

Кветкі ў рулях

“НН”: Вашае дзяцінства прыпала якраз на міжваенныя гады. Што Вам найболыш запомнілася з тых часоў?

Юры Туронак: Зъмены ўлады. Народзіўся я 26 красавіка 1929 г. у мястечку Дукшты Свянцянскага павету Віленскага ваяводзтва (цяпер гэта Ігналінскі раён Літвы). Аднак мястечка не могу называць сваёй радзімай. Бацька, Браніслаў, паходзіў зь Дзісеншчыны, а маці, Марыяна, — зь Белаосточчыны. У Дукштах сям'я пасялілася ў 1928 г., калі бацька атрымаў пасаду раённага лекара. Навокал Дукштаў пераважалі літоўскія вёскі, жылі ў стараверы. У мястечку больш за палову жыхароў складалі жыды, а астатнаю частку — літоўцы, палякі, расейцы-стараверы і вельмі мала беларусаў.

У верасні 1939 г. у Дукшты прыйшла Чырвоная Армія, а ў канцы кастрычніка яны адышлі да Літвы. У чэрвені 1940 г. зноў прыйшла Чырвоная Армія. Праз год — немцы. У нашай хатце панавала беларуская атмасфера — кнігі, часопісы, “візіты” (бацька быў дзеячом беларускага нацыянальна-вызвольнага руху), а характеристар вуліцы мяніўся ў залежнасці ад пануючай улады. На пачатку лістапада 1939 г., калі Дукшты разам з Вільній адышлі да Літвы, аднавіліся заняткі ў школе, цяпер ужо літоўскай. І я перажыў немалы шок, калі даведаўся, што трох чверці маіх аднакляснікаў раптоўна “забыліся” польскую мову. Давалася і мне хуценька вучыць літоўскую.

Шторазу са зменай улады ў школе вывешвалі новыя партрэты: спачатку быў Пілсудзкі, потым — Сьмятонна, за ім — Ленін, пасля — Гітлер. Цікава было назіраць, як насельніцтва сустракала новую уладу. У верасні 1939 г. Чырвоную армію віталі з хлебам і сольлю, з партрэтамі Леніна і нават Інтэрнацыяналам Літоўскіх салдатаў сустракалі больш сціпла. А немцаў у 1941 г. сустракалі з энтузіязмам. Якраз пачаліся арышты “ворагаў народу”, і з Дукштаў ужо адышлі два эшалёны ў Сібір. А траці не паспелей, і немцы ў літаральным сэнсе яго вызвалілі.

“НН”: Ці розынілася Вашае стаўленне да нямецкай улады ад стаўлення да ўсіх іншых?

Ю.Т.: Мне ў 1941 г. было 12 год, і мяні цікавілі мя лёзунгі, а толькі выгляд і паводзіны штораз іншага войска. Вайна для мяні началася не ў 1941 г., а ў 1939 г. У 1939—42 г. я працягваў вучыцца ў Дукштанска пачатковай школе, а ў 1942—45 г. — у літоўскай гімназіі ў Вільні. Мяні вызвалілі ад аплаты за вучобу, жыў у інтэрнаце, там і харчалі.

“На нашым “заходнім фронце” доўгі час не было анікіх пеманеніў. Усё напісане і выдаўлене пра апошнюю вайну ў Беларусі ціснула цяжарам аднастайнасці. Здавалася, навуковыя выслікі гісторыкаў вайны зводзіліся да адпаведнага паказу адно з трох дазволеных тэм — савецкага партызанскага руху, камуністычнага падполья і фашысцікіх злачынстваў на тэриторыі краіны. Невыпадкова па акупацыйнай гісторыі Беларусі савецкая гісторычная навука так і не стварыла цэльнага манаграфічнага дасьледавання. Вось жа першай такой манаграфіяй стала перакладзеная з польскай мовы на беларускую доктарскую працу Юр'я Туронка (“Беларусь пад нямецкай акупацыяй” — рэд.), якая выйшла ў Менску ў 1993 г.”

Генадзь Саганович. Беларускі прарыў на “заходнім фронце”. Скарніч, выпуск 4, Менск, 1999.

ваўся. Голаду не адчуваў: акрамя інтэрнацкай сталоўкі, меў прадуктовую картку, якую можна было рэалізаваць у віленскіх крамах. Вучыліся, хадзілі ў кіно, на танцы да дзяячут. Палітычнымі падзеямі я амаль не цікавіўся, адно сачыў за рухам франтоў.

Першы дзень акупацыі Дукшты ўяўляў добра запомніў. Ішлі маладыя хлопцы, а насељніцтва сустракала іх кветкамі. Тыя жаўнеры ўтыркалі кветкі ў рулі аўтаматаў, так і юнія па мясточку. А ўвечары адзін жаўнер іграў на вуліцы на акардзоне, і каля яго сабралася багата местачкоўцаў. Падышоў і адзін старавер, у распытай кашулі, зь велічэзнай барадой. Стаяць і слухае. Жаўнер кінуў позірк і зіграў “Матушку Волгу”. У старавера ажно сльёзы пысрнулі з вачэй.

“НН”: Як Вы апынуліся пасля вайны ў Белаосточчыне?

Ю.Т.: Мая маці вырашыла вярнуцца на Белаосточчыну яшчэ ў 1938 г., калі памёр мой бацька, але перехаць удалося толькі пасля выгнання немцаў. У Белаосточку я вучыўся ў ліцэі. І вось выклікае мяні настаўнік гісторыі распавесці пра Грунвальдскую бітву. Я і распавеў, як вучылі ў літоўскай гімназіі: пра мужнага Вітаута і Ягайлу, які ўвесь час маліўся. Калі я скончыў, уся класа разам з настаўнікам прагатала. Я атрымаў двойку. Такім чынам да дукштанска-віленскіх наўгаранняў далучыўся яшчэ крытыцызм да “гістарычных ісцініц”, фабрыканаваных паклонікі “гістарычнай праўды”. Гэтым крытыцызм застаўся на ўсёх жыцці.

Хімія й гісторыя

“НН”: Гісторыя ёсьць Вашай спадчыннайнасцю?

Ю.Т.: Не. Атрымаўшы ў 1952 г. дыплём магістра эканамічных наўук, я некалькі гадоў адпрацаўваў на імпартна-экспартным прадпрыемстве хімічных вырабаў. Адначасова выкладаў на катэдры эканамічнай географіі Вышэйшай школы плянавання і статыстыкі ў Варшаве. Першая праца была мэханічна, чыноўніцкая, а другая — казкі пра сталінскія пляны пераўтварэння прыроды і да т.п. А мяні цікавіла сур'ёзна праца. І на пачатку 1956 г. я пакінуў тыя установы й пайшоў працаўцаў у Польскую замежнагандлёвую палату, у межах якой неўзабаве была створана газета “Замежныя рынкі”. У ейнай рэдакцыі адпрацаўваў 40 гадоў, вывучаў каньюнктuru хімічных рынкаў. Надрукаваў шмат артыкулаў і расправаў, нават выдаў кнігу “Польшча на міжнародных хімічных рынках” (1972). Шмат гадоў удзельнічаў як дэлегат ад Польшчы ў працы Камітету хімічнай прымеслосці Эўрапейскай эканамічнай камісіі ў Женеве, а таксама ў арганізацыі некалькіх гаспадарчых выставаў у розных краінах Эўропы, у тым ліку і ў Беларусі.

“НН”: Як хімік-еканаміст стаўся гісторыкам?

Ю.Т.: У 1956 г. ў Польшчы пайсталі Беларускія грамадзка-культурнае таварыства. Я быў шмат гадоў старшынём яго Варшаўскага аддзялення, кіраўніком Навуковага гуртка таварыства. Тут і акрэслілася цікавасць да гісторыі. Папершы, хацелася высыветліць пытанні, якія замоўчаліся ці фальсифікаўся пасыяўленні гісторыяграфіі і публіцыстыкай. Таму ўзяўся распрацоўкай гісторыі беларускага школьніцтва на Бела-

сточчыне падчас нямецкай акупацыі, напісаў артыкул аб беларускай школе ў Варшаве (1942—44) і дасьледаванье “Беларуское пытанье ў палітыцы лёнданскага літератур 1941—44”. У Інстытуце гісторыі польскай Акадэміі навук мне прапанавалі дысэртацыю “Беларусь пад нямецкай акупацыяй”, за якую ўзяўся з ахвотай і зацікаўленнем.

Імлісты геаграфічны панятак

“НН”: У гісторыі другой сусветнай вагата недасьледаваных пытанняў. Чаму Вашую ўвагу прыцягнула менавіта кнігавыдавецкая спраўа?

Ю.Т.: Кнігадрукаванье і выпуск пэрыядычных выданняў былі найбольш істотным і выміральным паказчикам нацыянальнага руху.

Кнігадрукавецкая спраўа часу вайны з'яўляецца працягам маіх дасьледаваньняў несавецкай, ці, дакладней, недзяржаўнай выдавецкай дзеянасці ў першай палове XX ст. У параўнанні з усімі суседнімі краінамі беларускія кнігі пачалі выдавацца позна, выходзілі марудна, пры сціплым інтелектуальным патэнцыяле творцаў і малым попыще чытачоў, што, у сваю чаргу, абудоўлівалі іх наклады. Выпуск і распаўсюд кніг — цікавае адлюстраванье нацыянальнай сывядомасці беларусаў. Можна гэтаму пытанню прысьвяціць адмысловую публікацыю, абавязкаўшыся наўгараніцца на відэа- і аудыоформе.

“НН”: У звязку з кнігавыдавецкай дзеянасцю, як Вы ацэньваеце значнасць і сілу беларускага нацыянальнага руху падчас нямецкай акупацыі?

Ю.Т.: Чыжак адказаць на гэтае пытанье адным словам. У 30-я пад супраць беларускага нацыянализму ў БССР паўпльваў на авбастрэнне нацыянальнай палітыкі ўрада Польшчы і Латвіі. У выніку нападкадрі другой сусветнай вайны беларуское пытанне было практычна незадзяўленае ў Эўропе. Калі ў першую сусветную вайну для наўгаранікі палітыкай і гісторыі Беларусь была “невядомай краінай”, то праз 20 гадоў генэральны камісар Беларусі Вільгельм Кубэ ацэніваў яе як больш як імлісты геаграфічны панятак.

У 1941 г. нямецкая цывільная і ваенныя ўлады сустэрэлі ў Беларусі парадаксальнай пасцінасць і наўгаранічнай абыкавасць мясцовага насельніцтва. Створаныя на пачатку акупацыі беларускага адміністрація і паліцыя мелі пераўважна небеларускія характеристар і лёгкі паддаваліся ўпільву савецкага ці польскага падполья. Аднак стаўка Кубэ на беларускі нацыянализм рабіла сваё, і зь вясны 1942 г. становішча пачало мяніцца. Гэтому спрыяла беларуская адміністрація, прэстыхі беларускай мовы як дзяржаўнай, дзеянасць Беларускай народнай самапомочы, самааховы, Саюзу беларускай моладзі, Рады даверу і Беларускай цэнтральнай рады. Як съведчыць архіўная дакументацыя, прагрэс беларускай нацыянализму непакоіў савецкае і польскасавецкае падполье.

Не калібарацыя

“НН”: У такім выпадку, ці пра-

ты?”? І наколькі арыентацыя на Нямецчыну была на той час апраўданай?

Ю.Т.: Калібарацыя звычайна называюць супрацоўніцтвам з ворагам на школу сваёй дзяржаве і народу. Пры такім разуменіні калібарацыя як можа быць апраўданай, яна караецца як здрада радзіме. Асноўнай мэтай беларускага нацыянальнага дзеяячоў быў стварэнне перадумоваў для аднаўлення ў спрыяльны момант ліквідаванай бальшавікамі дзяржаўнасці. Першачарговай задачай лічылася абуджэнне нацыянальнай сывядомасці народу, арганізацыя беларускай адміністраціі і войска. Тая памкнені ўспрыялася непрыймальнай для Савецкага Саюзу, яны ігнараваліся ягонымі саюзникамі — ЗША і Вялікай Брытаніяй. А таксама польскім эміграцыйным урадам, зачытаемым у аднаўлены Рыскай дамавоў і ў падзеле Беларусі.

Спрабы нацыянальнага дзеяячоў аднавіць незалежную дзяржаву, якая павінна была забясьпечыць інтарэсы беларускага народа, ніяк нельга лічыць калібарацыяй у вышыякэрэсленым сонсі. Іх стаўленне да Нямецчыны можна трактаваць як нармальнае супрацоўніцтва наўгаранічнай пасцінасці, на якім фоне бессэнсоўнае тое, што робіцца на заказ. Бесценсона ганьбаўца нацыянальную сымболіку толькі таму, што яна выкарстоўвалася ў гады акупацыі. Сёння над Крамлём лунае сцяг, якім карысталіся ўласціўцы, і ніякі нармальны чалавек цяпер не аплюеў таго сцяга.

Запісала Натальля Гардзіенка

Кніга пра

Юры Туронак. Беларуская книга пад нямецкім кантролем (1939—1944).

Менск: Бібліятэка часопісу “Беларускі пістарычны агляд”, 2002. — 142 с.

“Калі за гады другой сусветнай вайны на ўсіх падкантрольных Нямецчыне тэрыторыях было выпушчана на беларускай мове 117 кніг і брашур, то ў Латвіі за тры гады нямецкай акупацыі выйшла на латысцкай мове каля 1500 кніг і музичных твораў агульнымі накладамі 5 мільёнаў асобнікаў”. Ці толькі малалікісць беларускай інтэлігенцыі была прычынай гэтай зъявы? Юры Туронак у сваёй кнізе даводзіць, што на гэта паўпльвалі і ейная разыядна-

падрабязна мастацкіх вартасцяў і ўзялічнічнага напаўнення тагачасных выданняў (хіба што адзначае некалькі прапагандысцкіх брашур

БІ БЛІЯТЭКА

Сяргей Астравец. Цэнзарскія нажніцы. — Беласток, 2000.

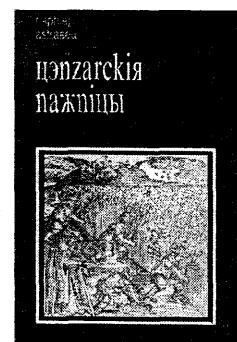
Сяргей Астравец — валадар таго месца ў дзяржаве беларускай літаратуры, дзе імжыць дождк і жывуць Сабіны. Там працуць за кампютарамі, там “віхры ўраждзебныя веюць над намі” і такі пазнавальны таварышы Лыччо беспаслыхода вучыцца вымаўляць слова “гроюць”... Там адчуваюць, як час імкліва цяч між пальцаў. Гэта прыкметнае, настрайвае месца.

Нездарма менавіта на гэтага аўтара ў “НН” зьявілася такая рэдкая апошнімі часамі “пародыя”. Парадыяваць можна толькі нешта яскравае, выразнае, стылёвае. Пародыя — прыкмета разгаласу і поспеху. Нагаул, хто з аўтараў выклікае ў чытачоў “НН” жаданье стварыць не-

Часопіс “Партызан”, №1.

На рынку прэсы зьявіўся першы часопіс, прысьвежаны найноўшаму мастацтву. Сярод аўтараў “Партызан” — Артур Клінаў, Міхал Баразна, Ігар Цішын, Але́сь Пушкін, Ігар Саўчанка, Ларыса Міхневіч. У першым нумары “Партызану” — і спрэвадзача пра дзейнасць галерэі “Шостая лінія”, і гісторыя Бум-Бам-Літу ад 91-га году, і пра бурапеннае артыстычнае жыццё Віцебска да 2000 г. Можна знайсці на старонках “Партызану” імёны Адама Мальдзіса, Зінона Пазыняка, Анатоля Сідарэвіча й нават Жырыноўскага з Лімонавым. Зрешты, і сярод саміх герояў-мастакў цікава каго называць маладзёнам.

Альманах па гісторыі найноўшага мастацтва завяршае артыклі Ігара Бабкова. Менавіта ў ім, апошнім, і скавалася ляканічнае канцепцыя выдаўцоў. Бабкоў акрэсліў твор-

шта падобнае? Віктар Шніп зъ ягонымі Сабакам і Гражданом ды вось цяпер — Сяргей Астравец зъ ягонымі Сабінамі дажджом. Я не пабачыла у гэтай “пародыі” нікакай зайдрасці ні да якіх катоў. Проста вельмі зычлівая і ўдалая спроба імітаўцца своеасаблівымі астравоўскімі стыльамі.

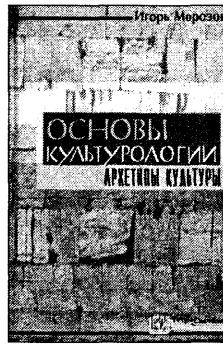
Кожны, хто цэніць добрыя, густоўныя рэчи, атрымае ад “Цэнзарскіх нажніцаў” асалоду і знойдзе сярод шматлікіх апавяданняў і аповесьцяў нешта асабліва цікавае.

“Цэнзарскія нажніцы” — гэта эўрапейскі паводле паліграфічнай якасці і “новабеларускі” па сут-

насці зборнік апавесьцяў і апавяданняў. Прыемна тримаць у руках, яшчэ прыемней чытаць.

Ігор Морозов. Основы культурологии. Архетипы культуры. — Менск: Тэтра-Систэмз, 2001. — 607 с., з ілюстрацыямі, наклад 3100 ас.

Кніга заварожвае. Мы звычлісі з тым, што падручнікі фармалізаваныя да немагчымасці, маюць суконную мову, багатую штампамі. Ні пра які зъ вядомых мне падручнікаў ня скажаш, што ад яго нельга адварвацица. А пра гэты — можна. Дынамічны, арыгінальны і эмацыйны тэкст,

хлопчыкам і дзяўчынкам:

— Як ты думаеш, а чаму бацькі назвалі Эдзіту П’ехай?

— Ня знаю. А ты скажы, чаму

ёсьць трыватаж, а двакатаужу німа?

Большасць з гадамі перастае задаваць сабе і другім і ётыя, і іншыя “чаму”. Мы праста скараемся. Защмат пытанняў, на якія немагчыма адказаць.

Памятаеце, як герайні Вэркора, ліса Сыльва, ператварыўшыся ў жанчыну, галасіла ад разьюшанасці, калі даведалася, што людзі “зусім нічога ня ведаюць”, якія ведаюць нават асноўнага — “Чаму жывуць? Чаму паміраюць?” Але і яна скарылася.

Кніга Марозава, вядома, не дae ўсіх адказаў. Аднак яна асвятляе нечаканыя для большасці падыход да іх. Чытачы “НН” ня ўспрымуть гэтага тэксту некрытычна, але кніга, безумоўна, якраз для іх.

“Тэтра-систэмз” — інтэлігентнае выдавецтва, якое мае сваю інтэрнэт-кнігарню: <http://www.bookshop.by>

Наталка Бабіна

й сьветлагорская шавецкага прадпрыемства “Калінка”. У Літве ўжо выпускаюць падробкі, імітуючы іхнія лягатыпы й дызайн.

Творцы “мэнджэр”, пакідаючы “партызанам” іхны час, спрабуюць раскруціцца на іхным брэнд-найме. Хоць розыніца паміж імі пакуль умоўная. Пакуль, бо неўзабаве на рынку мастацтва, што спрабуе стварыць для беларускіх творцаў і спажывальнікоў Артур Клінаў са сваімі паплечнікамі, прыйдзе новая генерацыя. Яна ўжо грукае ў “партызанская зямлянка”. Тая генерацыя, для якой герой “Партызану” — настаўнікі-вэтэраны. Гэта маладыя жывапісцы, скульптары й пэрформеры — Бабарэка Й Вераб’ёў, Ващэвіч і Рыбчынскі, Трацюк і Ждановіч. Стваральнікі новага брэнду з выхадам часопісу пайстали перад выбарамі: застацца ў свае часе і цагнаць яго ж. Але незалежна ад таго, які выбар яны зробяць, новае брэнд-імя на беларускім рынке культуры ўжо запушчанае.

Сяргей Харэўскі

Круты беларускі брэнд

як, зрешты, і падбор темаў і твораў. Зъмест часопісу ўжо разылічаны на попыт у пакупнікоў.

Галоўная зарука поспеху часопісу — ягоная назва, брэнд-найм. Калі б ня гэтыя выдаўцы, то хто-небудзь іншы абавязковы мусіў бы зъ “партызана” ўчапіцца ў Беларусі. Прыкладам таму — першы беларускі партал у Інтэрнэце “Дзед Талаш”, на якім, дарэчы горача віталі зъбіленьне “Партызану”.

Брэнд — гэта пасылькаўдуні набор функцыянальных, эмацыйных й эстэтычных абяцанак і спажывальніку. Клясычны брэнд становіцца ўнікальным і непараўнальным, але самае галоўнае — устойлівым. Я спытваўся ў чалавека, які працуе адначасова ў бізнесе і ў культуры, мастак і паэта Міхала Анемпадыстава, якія, на ягоную думку, ёсьць удалыя беларускія брэнды ў культуре й у прымисловасці. Вось што

ён адказаў: “Натуральная, “Наша Ніва” — супэрбрэнд-найм са сваёй міталёгіяй. “Фрагменты”, з новых.

“Бульба-рэкардз” — вельмі ўдалая назва, мала пакуль раскрученая. “Партызан” Клінава мае ўсе шанцы пры такім ўдалым брэнд-найме. Можна далучыцца таксама назывоў: “НРМ”, “Уліс”, “Крама”, “Нэйра-Дзюбель”, “МАЗ” — удалыя такі брэнд. Вельмі ўдалае слова “Аліварыя”. З навейшых — “Дайнова”. Можа, яшчэ “Мілавіца”.

Міхал Анемпадыстай перакананы ў поспеху “Партызану”, аднак адмовіўся хваліць свой жа брэнд “Народны альбом”, хоць, на маю думку, гэта быў ці не найлепшы культурнік брэнд на сумежжы стаўгандзіяў. Я дадаў бы ў якасці прыкладу яшчэ “Песьняроў”, на брэнд якіх цяпер прэтэндуе два калектывы. А ў галіне гандлю — марку мінеральнае вады “Дарыда”

Касыцюшка вачыма расейцаў

Восстаніе і война 1794 года в литовской провінции / Уклад, рэд. і прадмова Я.Анішчанкі. — Менск: Моладзева навуковае таварыства, 2001. 209 с., іл.

Адзінным беларускім гісторыкам, які штогод выдае па книзе, застаецца Яўген Анішчанка. Апошнім часам ён даследуе пайсташынне Касыцюшкі й падзельніць Рэчы Паспалітай. Расейскія архівы хаваюць яшчэ шмат таімніцай пра наша мінулае. На жаль, навуковы пошук там застаецца прыватнай справай аднаго даследніка, які на ўласныя грошы ездзіць у Москву.

Архіў замежнай палітыкі Расейскай імперыі, што тутыкі пад крылом Міністэрства замежных спраў, за-

непакоены публікацыяй у Беларусі дакумента XVIII ст., але аўтар цвёрда абяцае скласыць яшчэ прынамсі адзін зборнік пра Касыцюшкава паўстанні.

Такім чынам, “Паўстанні і война 1794 году”, частка другая (першая выйшла ў 2000 г.). Дарэчы, нумар часткі не пазначаны, што непазбежна будзе бlyтаць чытачоў.

У загалоўку кнігі прысутнічае, як і ў мінулі раз, “літоўская правінцыя”, хоць назва “Вялікае Княства Літоўскае” ў тых часах яшчэ жыла і выкарыстоўвалася. Паўстанцы ня ставілі за першачарговую мету ўмацаванне незалежнасці Вялікага Княства ў рамках Рэчы Паспалітай. Больш актуальнай была абарона незалежнасці ўсіяе дзяржавы. Так што калі паўстанцы “не гаворачаць ні пра дзяржавы, сувэрэнітэт ВКЛ, ні пра адраджэнне або наданніе гэтому княству статусу беларускай дзяржавы” (словы аўтара), гэта не значае, што ВКЛ з'яўлялася. А тэрмін “літоўская правінцыя” меў вузкаорыдычны характар і выкарыстоўваўся ў практицы парляемніцкай дзейнасці, калі ваяводзтвы Рэчы Паспалітай былі падзелены на Віленскую, Малапольскую і Літоўскую правінцыі.

Яшчэ адзін спрэчны момант — ці выкарыстоўвалі паўстанцы беларускую мову. Анішчанка пэўны, што маніфэсты паўстанні пісалі і аўвяшчаліся выключна па-польску. Не зусім зразумела, што мaeца на ўвaze пад словам “маніфэсты”. Самі паўстанцы такім тэрмінам не карысталіся, гэта атрыбут хутчай манархічнай улады, а не рэвалюцыйных рэспубліканцаў. Што да паўстанцікі адвадзяць, то яны пісалі і па-беларуску, і па-царкоўнаславянску.

Аўтар не аблежаваўся публікацы-

яй дакументаў, ён зрабіў некаторыя назіранні над агульнымі асаблівасцямі паўстанні, у прыватнасці над складам яго ўдзельнікаў. На падставе съледчых матэрыялаў (а царскае съледства разбіралася з амаль 2 тысячамі касыцюшкаваў) аўтар съцвярджае, што шляхты сярод іх было 50%, слянянай — 37%, мяшчанай — 10% (а калі браці толькі выхадцаў з тэрторыі сучаснай Беларусі, то адпаведна 44, 36 і 20%). Храналёгія дакументаў зборніка — ад падрыхтоўкі паўстанні да яго поўнага задушэння і пакарання ўдзельнікаў. То ж было і ў першым зборніку, так што абедзве часткі дапаўняюць адна іншую. Сярод дакументаў ёсьць сапраўдныя дыяманты, што многасяць вітаўляюць у тых падзеях, абяўграюць памылковыя меркаванні. Ёсьць і шчырыя прызнанні карнікаў: “...Цяпер зъвіяўся ўсеагулны народны ўздым”.

Са старонак дакументаў чуваюць галасы на толькі расейскай “эліты”, але і нашай небагатай шляхты, мяшчанай, слянянай. У кнізе гаворыцца пра ўсі: пра пляны паўстанні, таемныя знакі змоўшыкаў, ход венных падзеяў, бітвы, горыч паражэнняў, допыт у сумнавядомай Смаленскай съледчай камісіі.

Зараз ніхто з тых, хто цікавіцца ці навукова займаецца Касыцюшкавым паўстаннем, ня зможа абысьціся бяз гэтых зборнікаў. Яўген Анішчанка сапраўды выратаваў гонар беларускай гісторычнай навукі — цяпер мы можам заяўці ўсім: і ў Беларусі наявуваюць вывучаючыя паўстанніе Касыцюшкі. Шкада толькі, што першы зборнік дакументаў з-за выдавецкай палітыкі амаль што на трапіў у Беларусь. Затое другі яшчэ можна набыць у “Акадэмкнізе”.

Валеры Пазынякоў

“Спадчына”, № 4, 2001.

Беларуская палічка ў Інтэрнэце:
Абнаўлены за апошнія тыдні

Кастусь Акула. Змагарны дарогі. Раман. Уладзімер Дубоўка. Плэйстыкі. Алавяданы. Уладзімер Дубоўка. Сэрца на далоні. Раман. Васіль Хомчанка. Крэсла з гербам і рознымі крымінальныя гісторыі. Але́сь Змагар. Да згоды. Вершы. Міхась Кавыль. Ростань. Пад зорамі белымі. Вершы. Вінцэс Мудроў. Іду на таран! Беларуская, жыдоўская, летувіская, польская, расейская, украінская кухня. Уль́ям Шэксніп. Санеты. Джанатан Свіфт. Падарожнік Гулівэр. Жорж Сымёнон. Першая справа Мэгра. Раман. Франц Кафка. Алавяданы. Даўшыл Хэмэт. Справа Гейтвуда. Багуміл Грабал. Танцавальныя гадзіны для старых. Спактыкаўаныя. Джон О’Хара. Алавяданы. Эрэв Базэн. Сумлены юнікан. Станіслаў Ежы Лец. Зъ “Непрычысаных думак”. Усевалад Нястайка. Тарэадоры з Вацюкоўкі

Што ў “Спадчыне”?

“Спадчына”, № 4, 2001.

Чарговы нумар “Спадчыны” прымеркаваны да 50-годзідзя Беларускага інстытуту наявуваючага містэрскіх ар

Крыж заслугі

Працяг са старонкі 1

На той час у Дараве не было касьцёлу. Драўляны згарэў у вайну, у 1915-м. Даўжалося будаваць новы храм. Каб зарабіць гроши на будоўлю, ладзіліся лятарэ, ставіліся спектаклі. Але сродкай усё адно не хапала, давялося пазычыць аж 24 тысячи злотых.

Айцец Станіслаў праланаваў высякаць цагляныя блёki для съценай касьцёлу з немецкіх блендажоў, што засталіся ад першай сусветнай вайны (фронт тады ўшоў зусім побач, па рацэ Шчары). Блёki звонілі на сваіх вазах да будоўлі простыя людзі. Праект храму распрацаўваў інжынер з Баранавіч Браніслаў Іванчык. Дарэчы, у 1944 г. у касьцёл трапіла некалькі савецкіх снарадаў, але съцены вытрымалі — на іх засталіся толькі невялікія паглыбленія.

15 жніўня 1938 г. Даравскі касьцёл быў урачыста асьвячаны. Ксяндза Станіслава за ягоную працу ўзнагародзілі Залатым Крыжам Заслугі.

Пасылья далачэння Захоўнай Беларусі да БССР Шаплевічу давялося хавацца ад НКВД. Дапамагалі простыя людзі з навакольных вёсак, якія пераходзілі яго спачатку ў Макеевшчыну, пасылья — у Малым Вадзяніне. Не палепшала сітуацыя і пры немцах, якія неўзабаве западозрылі ксяндза ў сувязях з польскай партызанкай. Вернікі адправілі Шаплевіча ў Вадзянію, аточаны з усіх бакоў балотамі. Там айцец Станіслаў і праводзіў набажэнствы.

Пасылья вяртніцтва саветаў у 1944 г. яго зноў пачынаюць шукаць. Ксяндза хаваюць у вёсцы Гарбачы. У хаце спадарыні

Будаўніцтва касьцёла ў Дараве, 1931 г.

як амэрыканскага шпіёна, засудзілі на 25 год і вывезьлі на Інту.

Ксяндз працаваў газамернікам у шахтах. Там сама праводзіў патаемныя набажэнствы для сваіх сяброў. Маліўся па тых, хто гінуў ад нялюдзкіх умоваў. Пасыль съмерці Сталіна зрабілася лягчэй, Шаплевіч пачаў ліставацца са сваімі па-

рафіянамі.

Людзі да гэтага часу памятаюць таго, хто выдаў ксяндза ўладам. Вярнуўшыся з ГУЛАГу, айцец Станіслаў сустрэўся з тым чалавекам і прарабчы юму. Пазыней меў з ім нармальная адносіна, наведваў ягоны дом.

Пасылья вызваленія Шаплевіча ня звязаў у Польшчу, дзе б меў усе выгоды, а застаўся тут, пад паставанымі наглядамі органаў. Ён быў звязаны з туэйшымі людзьмі. Яны стаўліся ягонай сям'ёю — асабліва пасылья 8-гадовых пераходаў. Вернікі тады аддавалі айцецу Станіславу ўсё, каб толькі выратаваць ягонае жывіцце. Ён разам з імі працаваў і маліўся. Яму даводзілася нават дайць кароў, пераапрануўшыся ў жаночую вопратку.

Нядыўна я размаўляў з чалавекам, які супстракаў Шаплевіча з ГУЛАГу. Ксяндз ня ведаў, куды падацца, але пра вяртанье ў Польшчу не хацеў і чуць. Даравскі касьцёл на той час (1956 г.) быў зачынены: там месціцца склад. Улады дазволілі ксяндзу працаў у Макеевшчыне, дзе засталася драўляная капліца.

Вернікі сабралі гроши, і збудавалі яму там хатку. У ёй айцец Станіслаў і прарабчы ўсё жыцьцё. Усе гроши і рэчы, якія яму прыносли, ён аддаваў людзям у патрэбе, жабракам. Калі што і меў, дык гэта книгі. З усяго навакольля людзі зъяжджаліся да яго на імшу.

Уладам была недаспадобы гэткая актыўнасць ксяндза, і 11 верасня 1960 г.

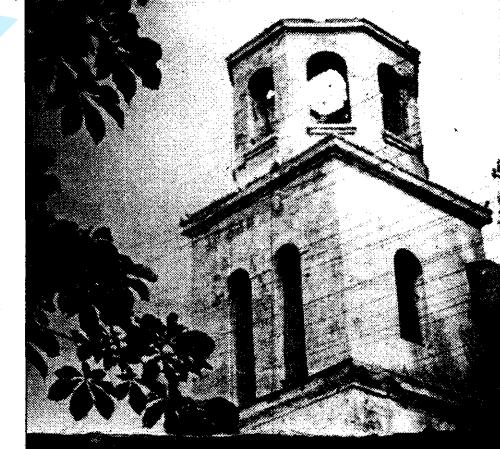

Ксеніда Шаплевіч зъ дзецьмі пасылья першай споведзі

яму забаранілі ладзіць набажэнствы. Даўжалося рабіць гэта патаемна, у свайх каты.

Вернікі пісалі ў Менск і ў Маскву, патрабавалі дазволіць святару служыць. Тады ўлады нагналі ў Макеевшчыну тажнікі, каб разбурыць капліцу, але вернікі не далі яе зънішчыць. Тады ў вёску прыехала міліцыя ды пажарнікі, людзі разагнаглі з дапамогай вадаліваў, актыўнастю пахапалі, а пасылья зънішчылі драўляную каплічу з саламянымі дахамі.

Ксяндзу Шаплевічу праланавалі парофію ў Менску, дзе за ім было б лягчэй сачыць, праланавалі пераезд у горад, абы адараўць яго ад парофіянаў. Ён адмовіў-

успаміны чытачоў

Там гадавалася Беларушчына

Клас Пятра Лаўрычонка на ганку гімназіі (1935 г.). Аўтар у верхнім шэрагу пяты зълева. У цэнтры сядзяць дырэктар Радаслаў Астроўскі й класны кіраўнік Мікалай Анзукавіч

ўхваліў. Але потым махнуў рукой: трэба было вучыцца. І вось верасьнёўскім днём 1931 г. мы з бацькамі сели на калесы й пехалі на чыгуначную станцыю. На станцыю прыехалі познім вечарам, бацька ўзяў кіткі і, каб я яго не згубіў, узьдзеў на нітку ды павесіў мне на шыю.

У цягніку я сядзеў нерухома, з трывогай пазіраючы на цёмных дрэвы, што плылі з вагоннай шыбай. Толькі пад раницу зьвёў вочы і тут жа пачаў: "Panowie... Wilno!"

Вылез з цягніка і аслупянеў: навокал тлум, гармідар, паненкі ў чорных капелюшках... Дагэтуль даводзілася бываць толькі ў Дараве, а тут патрапіў у сапраў-

дны эўрапейскі горад — і, вядома ж, зънікавеў. Дзядзька Кузьма сустрэў мяне на пэроне і перш-наперш завёў у кінематограф, дзе я зазнаў сапраўднае ўзрушэнніе. Калі на экране паказалі казаку, якія ляцелі на конях, я нават зваліўся з крэслам: баяўся, што казакі й мяне пасякуць сваімі шаблямі.

Да дзядзькі — жыў ён на Віцебскай вуліцы — ехалі на рамізінку. Я, вясковы падшыванец, глядзеў на віленскую гмахі, на гладкі брук і не даваў веры, што буду жыць і вучыцца ў гэтым тлумным і вялікім месьце.

А наступным ранкам было новае ўзрушэнне: дзядзька прывёў мяне ў бела-

рускую гімназію. Адразу ж я сеў за парту. Як зарас памятаю — быў урок геаграфіі, які вёў настаўнік Пётра Шчасны. Выучувалі азіяцкія краіны. Настаўнік мне надта спадабаўся, асабліва спадабалася то, што размаўляў ён не па-польску, а па-беларуску.

На перапынку да мяне падышлі хлопцы: два Янкі — Рагач ды Станкевіч — і два Лявоны — Кароль ды Луцкевіч. Паліпали на плячы, сказаўшы, што ў першы дзень таксама хваляваліся. А на вялікім перапынку пазнаёміўся з дзяўчатамі — Людай Сіглючонак ды Ленай Шырмай — дачкой славутага беларускага музыки.

Гады, праведзеныя ў съценах гімназіі, быly чароўнай парою. На ўсё астматыкі жыцьцё запомніліся настаўнікі Мікола Анцукевіч, Вінцук Грышкевіч, Вольга Руслак, Барыс Кіт, Алена Лекант-Сакалова (спадарыню Алену мы, вучні, вельмі любілі).

У першы год вучобы давялося не разгіняцца сядзець за падручнікамі. Асабліва цяжка даваліся лаціна ды нямецкая мова. Але потым справы пайшли лацівей, і я стаў браць удзел у розных вучнёўскіх імпрэзах. Імпрэзаў такіх ладзілася шмат: у гімназіі дзеяў драматургік, ладзіў рэпетыцыі вучнёўскіх хор, якім кіраўнік Непасрэдна Рыгор Шырма, быў у нас і духавы аркестар.

Жылі мы вельмі дружна, і за ўесь час вучэння я ніколі ня бачыў боек паміж вучнямі. Адпаведнай была і дысцыпліна. Перад тым як пайсці з гімназіі, вучань мусіў адзначыцца ў адпаведным журнале, за парадак уважліва сачылі выхавальнікі — Міхал Шчасны ды Мікола Мінкевіч.

Дзеяла ў гімназіі і камсамольская арганізацыя. Свойчас я ў яе таксама ўступіў і хадзіў на камсіспрэтыўныя сходкі. Настаўнікі, праўда, увесь час засыцерагалі нас, прасілі на браць уздзелу ў вулічных

Бацька мой такую праланову на надта

ВОДГУКІ

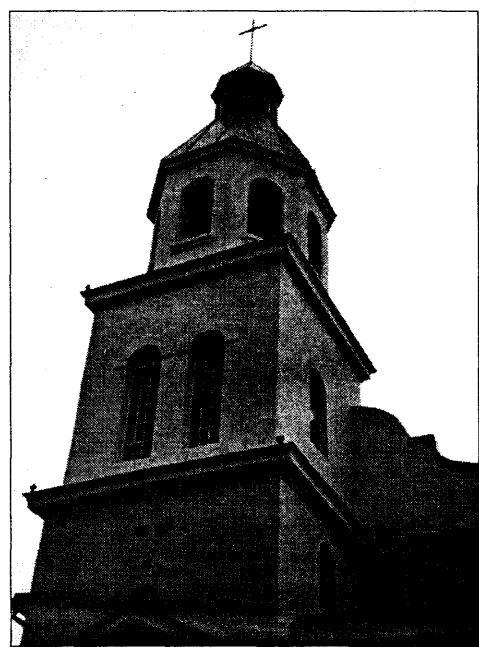
ся. Застаўся разам са сваімі вернікамі. Працягваў таемна ладзіць набажэнствы, хрысьціў, спавядоў, хаваў нябожчыку.

З Макеевшчыны яго ўзбраў хуткая ў ноч з 7 на 8 жніўня 1975 г. У туу самую ноч ён памёр у Баранавіцкай больніцы. Ня вытрымала сэрца.

Мы пачалі аптываць людзей, запісаць успаміны пра ксяндза. Аднаўлялі гісторыю жыцця і працы сьвятара. А пасля съмерці Ганны Янкоўскай, які захоўваў ягоныя рэчы і сама была крыніцай інфармаціі, мы перанеслі сціплы ксяндзю набытак з хаткі ў Макеевшчыне ў Дараўскі касцёл. А пазней у вёсцы Літва, у плябані, цалкам аднавілі пакой ксяндза — зрабілі тамака музэй, які кожны можа наведаць.

Дзяржаву не цікавіць такога кшталту гісторыя. Яна была раней нават забароненай. Наступства таго — страх. Людзі баяцца дагэтуль. Нават цяпер проблематычна ўзяць інтэрвю, запісаць успаміны. Тут столькі год жылі бяз Бога, веры, бяз памяці. Гісторыя яшчэ чакае сваіх даследчыкаў.

Запісай Руслан Равіяка, Баранавічы
Адрэстайраваная вежа дараўскага касцёлу, 1999 г.

дэмансстрацыях, бо палякі толькі ў шукалі нагоды, каб прычыніць гімназію. Добра памятаю наш гімназічны страйк, які мы, вучні, арганізавалі ўвесень 1936 году. Пэўнага дня не пайшлі на заняткі, пратэстуючы супраць таго, што некаторых нашых таварышаў, бацькі якіх ня здолелі заплаціць гроши за вучэнне, пазбавілі бясплатных абедаў. Неўзабаве ў гімназію прыехаў сам віленскі ваявода генэрал Бачанскі. Нас усіх сышахавалі ў гімназічнай залі, і ваявода сказаў наступнае: «Я ведаю, што вы, беларусы, паглядаеце ў бок Менску, але жывіце пакуль што ў польскай дзяржаве, а таму мусіце паважаць яе законы». У адказ адзін з вучніў зачытаў нашу пэтыцію. Там, у прыватнасці, гаварылася, што на тэрыторыі Польшчы жывуць трох з паловамі мільёны беларусаў і ўсе яны акуратна плацяць падаткі. А польская дзяржава, у сваю чарту, не знаходзіць магчымасці пакарміць сотню маладых беларусаў, якія прагнучы ведаў, ды ня маюць грошай. Пасля таго ўлады пайшлі на саступкі, але ж выправілі ў Лодзь дырэктара гімназіі Радаслава Астроўскага ды замянілі беларускіх выхавальникаў палякамі, якія ня ведалі нашай мовы.

Зрэштам, ваявода Бацянскі меў рацью, калі казаў, што мы «глядзімі на бок Менску». Я, напрыклад, ледзі ня кожнага дня бегаў у Беларускі музэй імя Івана Луцкевіча, які месціцца поруч з гімназіяй. Музэй выпісваў савецкія газеты і часопісы, і ўсе тыя выданні вучні прагнаць перачытаў. Ну і, вядома ж, я шчыра верый таму, што пісаў савецкі друк, і не даваў веры польскім газетам, якія пісалі пра сталінскую рэпрэсіі, бядотнае калгаснае жыццё ды народнае бясправіе. За туу веру шмат хто са шчырых беларусаў заплаціў вялікую цену, але гэта тэма асобнай гаворкі.

Шэсцьдзесят чатыры гады таму скончыў я Беларускую гімназію, але ў дагэтуль чую звонкія галасы маіх аднакляснікаў і ў снах часцяком бачу нашу клясу пад высокім скляпенням — туу съвяту мясціцу, дзе гадавалася і гарставалася Беларушчына.

Пятро Лайрычонак, Наваполацак

Дзёньнікавая загадка Максіма Багдановіча

Дарэмна ловіце вы ў сетку
матылька,
Каб лепей скрыды разглядзець:
ударыўши, памне их сець,
І яркі пыл сатэ няспрятная рука.

Максім Багдановіч

Палеміка, якая разгарнулася ва-
кол рукапісу Максіма Багдановіча,
так званага «інтymнага дзёньніка»
пэзія, прымушае нас, супрацоўні-
каў музэю Багдановіча, выказаць
свеа меркаваны. Распачаў увес-
ты гэты ажыятах Адам Глебус, які з
нагоды 110-годзіння з дні нара-
дэньня пэзія напісала нататку ў га-
зету «Звязда» (8 сіненя 2001 г.),
у якой сцьвярджае, што «трымаў
у руках сьпісаны простым алоу-
кам пажоўклья невялікі аркушы».
Было гэта ў 1979 г. у Літаратурным
архіве, дзе ў сп. Глебуса была свая
нагода і дзе яму на разытваныне
прапанавалі «чый-небудзь архіў
зірніць». «Дзеля прыстойнасці я
назваў архіў Максіма Багданові-
ча». Прынеслы яму кардонную ка-
робку з газетай за 1927 г. з успа-
мінамі Бядулі пра Максіма Багда-
новіча і «сыштак з дзёньнікамі
запісамі пэзія». «Газету я прачытаў,
а дзёньнік ня стаў чытаць». Ну што
ж Вы так, паважаны Адам Глебус,
— тримаць у руках сыштак самога
Максіма Багдановіча і не прачы-
таць! Відаць, тады Вы яшчэ ня так
ясна адчуваў сваю «вялікую місію»
на гэтай зямлі, як сέньня: «Я, як беларус,
маю права на спадчыну кля-
сыкай сваёй літаратуры і ўсё павінен
зрабіць...»

Несумненна, вы маеце права на спадчыну клясыкай беларускай літаратуры, як, між іншым, усе беларусы. Сумненне выклікае толькі Ваша права як пісьменніка, выдаўца, праста чалавека гаварыць, мякка кажучы... няпраўду. Магчымы! Вы і трималі ў руках сыштак, але які? Калі б гэта быў так званы «дзёньнік» пэзія, дык ён і сέньня знаходзіўся ў Літаратурным архіве, а не ў музэі Багдановіча. Людзі дасьведчаныя ведаюць, калі я няпроста трапляюць экспанаты ў музэі, тым больш з архіву. Архівы таксама захоўваюць каштоўныя матэрыялы, таму ў музэі могуць перадаваць экспанаты хіба ў часовея карыстаньне. Літаратурны музэй Багдановіча вельмі ўдзячны беларускаму дзяржаўному архіву-музею літаратуры і мастацтва за тия матэрыялы, якія ён даваў нам па меры неабходнасці ў часовея карыстаньне.

Але на сέньняшні дзень фонды нашага музея ня маюць на часовым захаванні экспанату з вышэйназванага архіву. Што тыцыца рукапісу Багдановіча, які зь нечай «лёнгай» руки сталі называць «дзёньнікам», дык ён трапіў у музэй у 1981 г. дзеля прыватнай асобы. Уявіць сабе, што гэты «дзёньнік» нейкім чынам мог з архіву трапіць да прыватнай асобы, зусім немагчыма. Тому атрымліваецца, што Адам Глебус тримаў у руках на «дзёньнік» пэзія, а нейкі сыштак, які ён нават не пажадаў прачытаць...

Літаратурны музэй Максіма Багдановіча з поўнай адказнасцю завяліе: на самай справе някага дзёньніка ці сыштака нічога не існуе! У фондах музэю захоўваецца аўтограф, рукапіс Багдановіча — гэта найпершая каштоўнасць тых аркушаў, якія так «старанна» аховаўшыся супрацоўнікамі, як, дарэчы, і ўсе астатнія амаль 16 тысяч адзінак захаваныя.

Што ж уяўляе сабо аўтограф з запісамі на-
шкілтадзёньнікамі, які так гучна называюць
«эрэтычным», ці «інтymным», дзёньнікам пэ-
зія? Вось даведка, зробленая голубым за-
хавальнікам фонду музэю Багдановіча: «Рукапіс
уяўляе сабо два лісты паперы. Першы ў раз-
горнутым выглядзе мае памеры 17,5 см x 44,0
см. Ён складзены 4 разы і тварае такім чынам
8 старонак памерам 17,5 см x 11,0 см. Усе 8
маленьких старонак запоўнены рукапісным тэк-
стам па 16 радкоў на кожнай старонцы. Другі ліст у разгорнутым выглядзе мае памер 35,5 см x 44,0 см. Ён складзены, як і папярэдні, да
памера 17,5 см x 11,0 см, тварае 16 старонак,
зь якіх рукапісам запоўнены толькі 5. Усе запі-
сы зроблены простым алоукам, напісаныя

вельмі дробна, са скарачэннямі, дрэнна бачныя і амаль нечытэльныя. Папера моцна пажоўкla. У 1983 г. тэкст расчитаўся ў Навукова-даследчым інстытуце судовай мэдэкспар-
тызы Міністэрства юстыцы БССР, абы чым ма-
еца адвадвенная даведка, заключэніе, павя-
личаная фаталягія рукапісу, зробленая мэтадам
сэраграфаваньня, і тэкст расчыткі (машынапіс).
Тэкст расчытана менш чым напалову, цэласна-
га ўражанья не стварае».

А вось заключэніе Навукова-даследчага
інстытуту судовай экспертызы Міністэрства юстыцы
БССР (17.05.1983 г.): «Цалкам тэкст пра-
чытаць немагчыма з прычыны невыразнасці
почырку, спрошчанай яго будовы, у выніку чаго
цэлы шэраг розных літараў выконваецца эдна-
стайна, а таксама ў сувязі са скарочаным вы-
кладаннем тэксту (недапісваннем літараў).

Прыведзеныя вышыя характеристыкі рука-

сапраўдны доказ рыцарскага стаў-
лення мужчыны да жанчыны. Ни толькі гэты твор, уся пазія Багдано-
віча таму доказ.

Жанчына, узвядзеная да вышыні
Мадонны, каханыне, узвядзеная да
вышыні зоркі Вэнэры, — хіба гэта ня
спраджаные Максіма Багдановіча
як Паэта і Максіма Багдановіча як
Мужчыны?! З такіх вышыні разва-
жаныні аб фізіягічнай цнатлівасці
пазіі, ягомы жаданыні сваім

«інтymным дзёньнікам» давесці
адвартоне і такім чынам «урата-
ваць свой уласны пасымартыны
вобраз» падающа сама меней
дробнымі і недаречымі.
Гэта да публікацыі ў «НН» ад 25
студзеня «інтymны дзёньнік
Максіма Багдановіча». Для дру-
ку/не для друку». Шкада, што тая гаворка пра высокія матэ-
ры з'явілася да банальнага:

Максім Багдановіч памёр муж-
чынам ці цнатлівым юнаком?..

Хочацца пажадаць асобным
прадстаўнікам беларускай нацыі,
якія так імкнушыца
вырашыць гэтае пы-
танье шляхам шыро-
кай дыскусіі, скіра-
ваць сваю цікаві-
насць да самой
Багдановічавай
пазіі і быць больш
далікатнымі ў сваіх
высновах. Зрэштам, пра гэта гаворыў
і сам Максім Багдановіч:

У адным музэі я бачыў
Над японскаю вазаю надпіс:
«Просьці рукамі не датыркаца».

Тое ж скажу і аб каханыні,

Бо гэта — задушэўная справа,

А чалавецкай душы таксама

Няхораша мацьця рукамі.

Далікатныя людзі самі ведаюць гэта,

А недалікатнымі аб гэтым напамінаюць.

Цяпер да таго, што «гэты дзёньнік патрабуе камптароў, навуковай публікацыі. На сέньня ў музэі няма навуковай адпаведнага ўзроўню, але ў музэю ёсьць амбіцы мець першую публікацыю. Тут не супадаюць магчымасці і рэалічнасць». Што тыцыца навуковага ўзроўню і магчымасць яго наўсяць! Сыпяшаўся даверыць паперы сваю таямніцу, сваю загадку, свой любоўныя пары... Сыпяшаўся ўлавіць і занаваць імгненіі нязвестнага дагэтуль каханыня, каб потым яшчэ і яшчэ пе-
рочыцца, перажываць, асэнсюваць ўсё тое, што падаравала яму тое прымеска лета 1915 г. Таму, відаць, і ўхапіў першую, што трапілася пад руку, — выпадковыя лісты паперы, а ня ўзяў нейкі сыштак і ня стаў акуратна і ўдумліва выкладаць на ягоніх старонках свае адчувааны, каб потым пакінучы яго нашадкам як сапраўдны дзёньнік.

Не хацець Максім на той час адкрыта дзяліцца сваімі уражаннямі, магчымы, і сабе баяўся прызнацца ў тым, як глыбока кранулі яго блізкія адносіны з замужнай жанчынай... Эмоцыі ёсць ж ірвальі на волю, і вось вынік — просьценкі вершык «Забудзецца многа, Клава...» Гэты «несур'ёны» вершык — съвядчанне таго, што пэзі ёсць не хацець выносиць «на публіку» свае сапраўдныя пачуцці. З успамінаў сябра Максіма Багдановіча па яраслаўскай газэце «Голас» А. Цітава: «...Знаходзілася на поўдні (1915 г.), Максім Адамам сцур'яў даму і пакахаў яе, але, на жаль, распавядаў ён, гэтае каханыне прынесла многа журбы і, магчымы, адбілася на здароўі: яна была замужнія і яны не маглі жыць разам...» А ў друку пасля з'явіўся прыгожы нарыс «Із летніх впечатлений», дзе няма нікай канкрэтыкі, нікіх імёнаў, адны толькі съвятыя пачуцці і «урожаныні». Вось

Пра «амбіцы мець першую публікацыю».

Калі гаварыць пра цытаваныне «дзёньніка», нікіх амбіцы тут не дапамогуць, бо радзіць зь яго ўжо цытаваліся, і ня раз (часопіс «Неман», №3, 1980 г., кніга Алесі Бачылы «Дарогамі Максіма», 1983., кн. Леаніда Зубарава «Максім Багдановіч», 1989 г. і інш.).

Зусім іншая справа — першая грунтоўная публікацыя з навуковымі камптарамі, заўвагамі й г.д. Тут Літаратурны муз

XIII з'езд Беларускага саюзу кампазытараў — ужо трэці кампазытарскі з'езд, пачынаючы з 1991 г. Раз на трывадлівіх гадах нашыя кампазытары маюць гарантаваную магчымасць паслухаваць новыя творы адзін аднага, а студэнты музыкальнай чарці ўчыніцца факультету — атрымаваць сведчылівіць тэмы для курсавых і дыплёмных працаў. Падчас з'езду прагучала шмат таленавітых твораў, у тым ліку опера Сяргея Карэзса «Юбілей» і Дзясятая симфонія Зымітра Смольскага з солальтам.

Галоўнай падзеяй форуму сталіся выбары кампазытарскага кіраўніцтва, якія адбываліся ў савецкіх традыцыях. На 24 месцы ў прайвленні црэцэндавалі 28 кандыдатаў. Адзіным кандыдатам на пасаду старшыні быў Ігар Лучанок. Гэта ягоная шостая запар перамога ў безальтернатыўнай барацьбе за красла старшыні Саюзу кампазытараў. Лучанок узначальвае яго з 1980 г. Цікава, ці здолеё ён пабіць рэкорд свайго настаўніка Шіхана Мікалаевіча Хрэннікава, які быў старшынём Саюзу кампазытараў СССР з 1948 па 1991 г.?

На пачатку 90-х Лучанок напісаў песьню на верш Пазынка «Авэ Марыя», музыку да чатырохсэрынага дакументальнага фільму «Невядомыя Пазынкі». Тады ж высыветліліся некаторыя новыя дэталі ягонай біографіі. Што нарадзіўся ён на ў Мар'інай Горцы (як запісаны ў афіцыйнай біографіі), а ў Менску, у доме №112 па Чэрвенскім тракце, што па маці ён нарадзіўся ў сялянскім роду Жукоў, гербу Сыляны воран, а ягоны бацька Міхась Лучанок быў скрыпачом у вандроўным тэатры Уладзіслава Галубка. Што ён цудоўна валодае беларускай мовай...

Але з пачаткам лукашэнкайской эпохі ўсё памянялася. На паседжанні парламэнтскага сходу Саюзу Беларусі і Рады ён засыпіваў дэпутатамі свой «расейска-беларускі вальс» на верш Мікалая Дабравірава:

Анатоль Ярмоленка і Ігар Лучанок (справа)

Сохраним журавину и вербу,
И лынную небес синеву,
Не сломить нашу общую веру,
Не порушить ни Минск, ни Москву!

Перад выбарамі Лучанок падпісаў адозvu ў падтрымку Лукашэнкі «Вместе мы победим». Прыймчы не як прыватная асоба, а як старшыня Саюзу кампазытараў. Гэткім чынам кампазытарскі саюз апынуўся ў адным шэрагу з такім арганізацыямі, як Беларуская сацыяльна-спартыўная партыя, міжнароднае грамадзкае аўтаданніне «Паслы славянства». У сябе беларускае аўтаданніне казацтва, Саюз афіцэраў, грамадзкае аўтаданніне «Русь», Беларуска-расейскі грамадзкі камітэт «Саюз», Рэспубліканская партыя працы і справядлівасці, Беларуская патрыятычная партыя, Камуністычная партыя Беларусі і г.д. Аківідная іншая арганізацыя творчыя інтелігэнцыі гэтага не падпісала.

Здавалася б, шараговыя сябры кампазытарскага саюзу мусілі неяк адразаваць на палітычныя гульні

свайго старшыні. Аднак у грамадzkім сэнсе яны пасіўныя. Кампазытары ў значна большай ступені залежаць ад дзяржавы, чым мастакі, якія маюць магчымасць прадаваць свае творы замежным калекцыянірам. Адзіна магчымасць закацькі для іх — дзяржава. Яшчэ жыве памяць пра часы, калі кампазытары атрымлівалі кватэры і пущёўкі ў дамы творчасці, вандравалі па сівеце за дзяржаўныя грошы. Многія хацелі вярнуць свае колішнія права і прывілеі. Таму многія кампазытары імкніцуць ператварыць свой саюз у настырную арганізацыю прафсаюзнага тыпу, якая б выбівала з дзяржавы ўсё, чаго ім не стае. Яны мацаць пра сістэму прапаганды іхнае творчасці, пра дзяржаўнае нотнае выдаўствіце і фірму гуказапісу, пра добрыя ганарапы, бясплатныя кватэры, дом творчасці ў Астрашыцкім Гарадку. І цяперашнія кіраўніцтва падтрымлівае ў іх ілюзію, што мінулае калі-небудзь верненца.

Юлія Андрэева

Прэзентацыя прыгожага

19 сакавіка варта быць у Траецкім перадмесці, дзе ў музее Максіма Багдановіча прэзэнтуецца «Прыгожае» — альбом рамансаў на вершы Славаміра Адамовіча ў выкананні Вікторыі Ільлінскай. Песьні першага альбому съпявачкі напісаныя на такія гіты Адамовіча, як «Прыгожае», «Кальварыйскія клёны», «Рабі гэта са мною...», «Зямля Ханаан», «Каляды» ды іншыя. Вікторыя Ільлінскай — прафэсійная акторка, якая працавала ў тэатрах імя Коласа, Купалы, ТЮГу, «Дзе-Я» ды «Вольнага сцэне». Прэзентацыя «Прыгожае» прымеркавана да юблея Славаміра, якому 8 сакавіка споўнілася 40 гадоў. У імпрэзе возьмуть удзел Алеся Камоцкі (які стаўся «хрысцімым бацькам» праекту), Людка Сільнова ды іншыя вядомыя творцы. Саўндр-прадусар альбому — Вячаслаў Корань, праект рэалізоўваецца пры ўдзеле «BMAgroup». Пачатак у 16.30. Уваход вольны.

Выстава «Пагоні»

Увечары 21 сакавіка ў менскім Палацы мастацтваў адкрыеца выставка «Адраджэнне-2002» творчага аўтаданнія «Пагоні». Гэта творчая акцыя традыцыйна прымеркавана да Дня Волі. Працягненіца выстава да 31 сакавіка. Цікава, што ў мінулыя гады выставу забаранялі.

Б.Т.

Калейдаскоп
Віталя Герасімава

З 16 сакавіка да 11 красавіка ў галерэі «Зямля людзей» (Рэвалюцыйная, 13) адбудзеца экспазіцыя мастака Віталя Герасімава «Калейдаскоп страчаных ілюзій». Адзінства без аднотоннасці — асаблівасць экспазіцыі. Аўтар вядзе экспкурсію па сівеце колеру. Колеравы і таналычны пераходы ізумрудна-залацістай гамы пэйзажу «Сон старога гораду» праз

Справа на малюнку Напалеона Орды (1860-я г. XIX ст.) — праваслаўная царква. Але сённяшня царква будзе зусім не такая, а аналагічная царкве ў Ялізаве (Асіповіцкі раён).

Быў касьцёл — будзе царква

У Бялынічах (Магілёўшчына) згодна з расчэннем райвыканкаму будзе збудавана драўляная праваслаўная царква. Скончыць яе плянуюць да 2004 г. Будаўніцтвам апякуеца ўладзімер Канаплёт, намеснік старшыні палаты працтваўнікоў і Лукашэнкайской зямлі. Каб сабраць на царкву грошы, адкрылі нават ракунак у банку, на якім ляжыць пакуль толькі 500 тыс. рублёў. Чым будаваць новы храм у райцэнтры, танкай было бы адраструаць царкву ў Галоўчыне, што за некалькі кіляметраў ад Бялынічу. Сыцены там захаваліся, трэба толькі накрыць і расьпісаць. Але

ж вырашана — у райцэнтры. Царква будзе стаяць недалёка ад месца, дзе колісі знаходзіліся касьцёл Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі і кляштар кармелітаў, заснаваны ў 1624 г. Лявон Сапегам у гонар перамогі над Москвой. У касьцёле быў абраз Маці Божай Бялыніцкай (1634 г.), які ў 1761 г. урачыста каранаваў у Рыме папа Бэнэдыкт XIV. З того часу касьцёл стаў эўрапейскай знакамітасцю. У Бялынічы пацягнуўся пілігрымы. Тут стала жыць папскі пунцій. У 1876 г. з касьцёлу, аднаго з найпрыгажайшых у Беларусі, зрабілі праваслаўную

Э.Л.

Найлепшы падручнік

Польскі пераклад «Нарысу» ўганараваны прэміяй часопісу «Przegląd Wschodni»

Гісторыя Беларусі — захапляльнае чытво.

Пытайцеся ў кнігарнях і ў незалежных распавесціцаў.

дзе варта быць

пяшчотную супаднасць «Бурштынавага хмелю» да халаднаватага рожковага і блакітна-дымянтавага калярту «Трансфармациі прасторы» выбухаюць гарачай гамай чырвонага з золатам у «Любоўных гульнях» і прыглушаюць сінім «Вілемам ночы». Каляртыстычныя забавы Віталя Герасімава ствараюць той самы «калейдаскопы» настроў, які не дае сумаваць па страчаных ілюзіях.

Ігар Патапенка

Найуны партрэт

У Гісторыка-культурным музее-запаведніку «Заслаўе» да 25 сакавіка можна паглядзець выставу «Найуны партрэт». На ёй прадстаўлена калія 40 працаў беларускіх непрафэсійных мастакоў, створаных на працягу 1950—2000 г. Тэматыка твораў ахоплівае розныя сферы беларускага жыцця, гісторыі, культуры. Працуе музей з 10-й да 17-й, выхадны — панядзелак. Даехаць да Заслаўя можна электрычкай маладзечанскага кірунку (станцыя «Беларусь»).

Р.Д.

«Наша Ніва»
90 гадоў таму

Няверы Віленскай губ. Вілейскага пав. 4 сакавіка было такое здарэньне. Ідуцы ў Крывічы, селянін зайшоўся пераначаваць у Няверы да свайго знаёмага Юлюсі С. Ноцку М.С. пайшоў у начакі да Юлюсёвай жонкі. Схапіліся яны там біцца і неяк выкінулі з калыскі дзіця, катарае забілася насымерць. Тым часам Юлюсь, скамішы палена, пераламаў госьцю руку і выдраў чупрыну са скурай.

А.Скурка
«Наша Ніва», 15 (28) сакавіка
1912 г. №11

Аднавіўся «Беларус»

Днімі выйшаў з друку нумар нью-ёрскага «Беларуса». Газета была заснаваная ў 1950 г., але ў 2000 г. часова прыпыніла існаванье. Цяпер газета адноўлена, прычым маладымі эмігрантамі.

У першым нумары друкуюцца лісты Іванкі Сурвіллы і Зянона Пазыніка, артыкулі Андрэя Катлярчука пра беларусаў у Швэціі, цэлай бачына адведзеная пад лютайскія навіны з Беларусі. У раздзеле «Весткі і паведамленні» можна прачытаць пра сустрэчы з Іосіфам Сярэдзічам і Міколам Маркевічам у ЗША. Ёсьць эксклюзіўныя здымкі хлопцаў, што віталі бел-чырвона-белым сцягам беларускую хакейную зборную на лядовых арэнах Солт-Лэйк-Сіті. Газета мае 8 старонак і будзе выходзіць раз на месец. Значная частка накладу будзе распавесціцаўца і ў Беларусі.

Э.Л.

Руслан Равяка

Стафан жабраваў калі базарнага муро. Сядзе і ў гарачыню, і ў марамы на радзюзэ, схіліўшы галаву долу. Побач ляжаў падзёрты каплюш для падаінкі ды счарнелы абраз.

Марамы сёлета быті злыя. Жабрак курчыўся на сіверы ды лавіў момант, каб глынцуць непрыкметна гарэлкі. У гэты час ля яго начутна спыніўся вялізны цёмна-сіні джып, адтуп вылезлі два лысыя здараўякі, моўчкі падышлі, падхапілі Страфана й прыўзылі. Потым адзін з іх абцер рукою ў мяккай скуранай пальчаты твар валадугі. Здаравякі пераглянуліся, кінулі адзін аднаму і, ні слова ня кажучы, павалаклі небараку да машины.

Страфан інстынктыўна памкнуўся быў назад — забраць каплюш і абрэз. Яму сунулі пад дых і ўпіхнулі ў джып. Праз імгненьне машина дала газу.

Гэта бачылі ўсе, але ніхто не сипяшаўся ратаваць старога жабрака. Ні міліцыяны, што стаялі ля ўваходу на кірмаш, хоць ім Страфан сплачваў нейкія працаўты з нажабраванага. Ні бандыты, яшчэ адны валацугавы “кампаньёны” ў часе дзяльбы грошай. Тых толькі праvodзілі джып зьдзіўленымі поглядамі. А Страфанавы калегі, зүйкі ён на раз кулаў у падвалах буднія, пакамечаныя аднаразовыя стаканчыкі з рознымі вадкасцямі, не ўзынялі нават галоваў. Працягвалі выпрошаваць у мінакоў грошы, і кожны радаваўся, што забралі Страфана, а не яго.

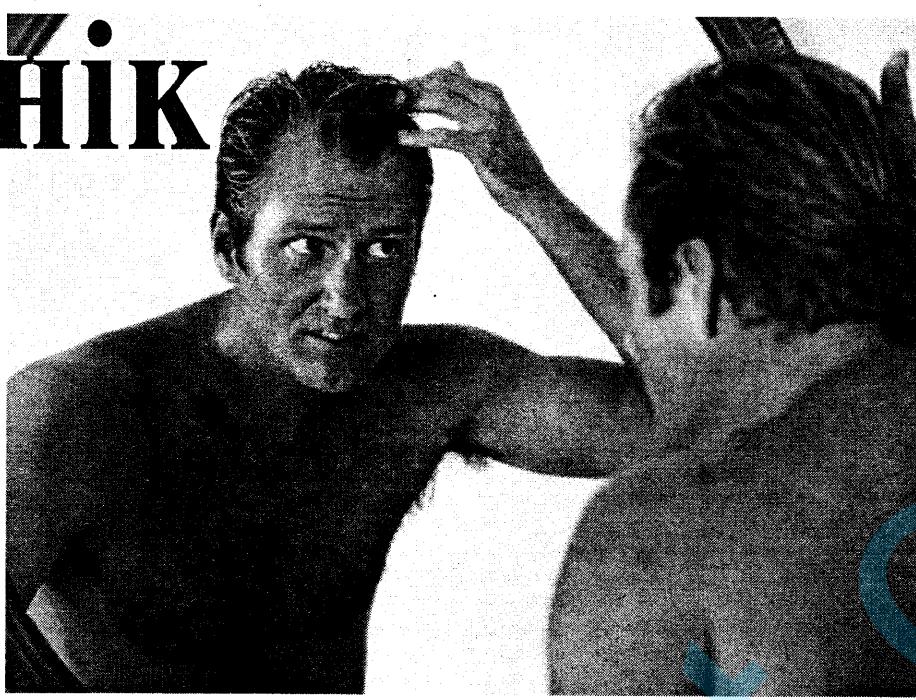
У часы перабудовы Страфан быў у Баранавічах вядомым апазыцыйнікам. Са сваімі прамовамі і прарапонамі сядзе ён як костка ў горле раённага начальніка. На пачатку 90-х нават у дэпутатах пахадзіў. Пры канцы 96-га яго пагналі з працы, а жонка прараз нейкі час вытурыла з кватэры. Прывычнаю быў ці то Страфану запой, ці то намеснік старшыні гарвыканкаму, які хутка заняў ягонае месца ў сям'і. Слынныя беларускі патрыёт апынуўся на вуліцы. Пра гэта пісалі ўсе апазыцыйныя газеты, сябры пускалі яго да сябе пажыць пару дзён, наливалі чарку пры сустречы. Нават прапаноўвалі грошы. Ен спачатку ня браў. Тым больш што займеў стальны прытулак у дзеда, які адседзеў пры Сталіне “дзясятку” за СБМ. Калі стары памэр, Страфана з той квартэры пагналі.

Пачалося цягнанне па электрычках. Шмат хто з нас бачыў там жабрака, які прасіў па-беларуску: “Паважаныя паны й паненкі, спадары й спадарыні, ахвяруйце, калі ласка, чалавеку, што апынуўся ў нястачы, каб неяк перажыць гэты дзень!” Былія сябры па барацьбе ўсё часцей адварочвалі галовы, супрацьстаючы Страфана ля кірмашу. Некаторыя з іх зарабілі на змаганыні добрыя грошы, а Страфан — адно жабрацкую торбу. А хутка, відаць, заробіць і смерць.

Страфана везьлі некалькі дзён. Спыняліся толькі, каб пакарміць яго хот-догамі, піцці, ды па патрабе. Нарэшце джып уехаў на падворак вялізнага палацу. Страфана моўчкі заяўляў ўсярэдзіну, пакармілі, пастрыглі, далі мыла, нажнікі, шам-

Двойнік

апавяданье

пунь і заявіл ў душ. Пасыля яму выдалі чыстую бялізну, новыя порткі, кашулю, ручнік, джылетаўскі станок для галення, пену, мыла, адэкалён, зубную пасту й шчотку. Пасялілі ў асобны пакой з душам і прыбіральніем.

Дзіверы ўвесе час былі замкнёныя. Адчынілі іх тройчы на дзень, каб упіхнуць столік на колцах з харчам. Страфан глядзеў тэлевізор, прымаў душ па чатыры разы на дзень, піў піва з арэшкамі й увесе час разважаў, каму і навошта ён спатрэбіўся.

Аднойчы, якраз калі жабрак еў вэнджаную курыцу, запіснікі костку ў кулак, дзіверы расчыніліся і ў пакой увайшло некалькі чалавек. Адзін з іх, якога ўсе паважліва называлі Сяргей Данілавіч, падышоў да Страфана і загадаў яму ўзыяніца. Яны былі адноўлявага росту. Пасыля Ванюша — каржакаваты ахойнік — працягнуў Страфану паперу й загадаў прачытаць.

— Небольшой белорусский акцент есть, но его можно исправить, — зазначыў маленькі дзядок з-за сыпіны Данілавіча. — А так голос похож, похож голос-то!

Яшчэ адзін, высокі й хударлыў, падышоў да Страфана, памацай яму сківіцы, падбародзьдзе, нос. Потым кінуў Сяргею Данілавічу, маўляў, ўсё добра.

Ванюша ўмэнт згроб Страфана ў пакой. Амаль бегма праляцелі яны даўжэйшымі калдорамі, выскачылі на двор, і Страфан зноў апынуўся ў цёмна-сінім джыпце. Булыцы, дамы, мышныя, людзі, дрэвы міцелі перад ягонымі вачымі. Зрок выхапіў з усяго гэтага тлуму старую ржавую шыльду “Свердловск”, а побач — бэтонную стэлу “Екатеринбург”. Хвілінаў праз дзесяць мышныя спыніліся ў лесе, ля будынку, падобнага да санаторыю ці бальніцы.

Страфана павялі ў палату, узялі круй, мачу, зазірнулі ў дупу, прагледзелі сярэдайну праз кампютар. Пасыля загадалі звінцы порткі й кашулю ды легчы на каталку. “Разбяруць на органы”, — мільгнула ў Страфанавай галаве думка, і ён кінуўся па калідоры ўбок. Але Ванюша адным ударам паклаў яго на падлогу.

Апрытомней Страфан ужо ў машины. У яго ўся галава была ў бінтах. Зь люстэрка задняга віду на яго зірнула мумія.

Страфана зноў прывезлі ў палац і зачынілі ў пакой. Раз на дзень прыходзіў доктар Ройзман, здымаў павязкі, глядзеў, тыцікай пальцамі і задаволена цмокаў. Канчаткова бінты зьніялі праз тыдзень. Ледзівье доктар з ахойнікам сышлі, Страфан кінуўся да люстэрка. Розум не адразу павернўся ў бачанане. Зь люстэркі на Страфана сумнімі вачымі пазірала Сяргей Данілавіч...

Ад таго дня ахову паслабілі. Страфан мог вольна цягніцца па дому, заходзіці на кухню й замаўляйці сабе ежу, сядзець за дубовым сталом у вялікай бібліятэцы, гартаць газеты і не чытаныя ніколі книгі. Вечарамі яго зваў да сябе Данілавіч, яны пілі канякі ды рэзкалі ў “тысячу”. Гаспадар Страфана кіраваў буйной паліўнай карпарацыі і добра знаўся з самім прэзыдэнтам Рәсей.

Ахова ставілася да Страфана з

павагай. Вось толькі Данілавіч забраў у жабрака ўсю вопратку, пакінушы два адноўлявагі спартовыя строі — каб служкі ведалі, дзе пан, а дзе дзвайнік.

Тую размову Сяргея Данілавіча з Ванюшам Страфан падслухаў якраз у той вечар, калі пайшоў прасіць, каб яму выпісалі пару беларускіх газетаў.

— Рассадиши своіх здесь, здесь и здесь. Бульбаш приедет к горсовету в 11 ровно. Понял? Потом сразу доложишь мне, я подпишу перевод денег, и мы едем к Ройzmanу на операцию. Встречаемся там в 17:00. Ты забираешь меня, и сваливаем... Мой новый фэйс помнишь? Узнаешь без карточки?

Страфан ціхенъка адышоў ад дзвінія. Выцягнуў зь бібліятэчнай паліцы нейкую книгу, сунуў пад паху, каб ніхто не заўважыў, як дрыжаць у яго руці, ды падаўся ў свой пакой.

Праз падзінны Данілавіч выклікаў яго ў кабінет. На стале стаяла пачатая пляшка гарэлкі. Страфан прысёў. Выпілі па кіліцку. Сяргей Данілавіч доўга ўглядзеўся ў жабрака і нарэшце пачаў:

— Завтра, Степан, ты выполнишь первое суперответственное поручение. Мне надо быть в одном месте, а видеть меня должны совсем в другом. Тебя отвезут к мэрии, там ты выйдешь на улицу. К тебе подойдёт мой человек, передаст пакет...

— Добра... — сказаў Страфан, але адразу паправіўся: — Хорошо.

У гэты час у Данілавіча запікаў сотовы.

— Нормально... завтра буду у вас навсегда... смотрите, чтоб все было готово... до встречи.

Данілавіч наліў сабе яшчэ кіліцак са словамі: “Твой белорусский министр звонил, привет тебе передавал, ха-ха!”. Потым запіснікі ў вочы й перакулуў стопку. Страфан кінуўся на расейца, даў кулаком у нос, скапіў за шыю. Той не паспей апамятаца, пырхнуць ад гарэлкі, бо Страфан з усімі сіламі ахапіў горла боса й пачаў сціскаць-сціскаць-сціскаць. Бос яшчэ выцягнуў яго ў жывот. Яны пакаціліся па падлоге... У гэтай барацьбе перамагло дзікунства. У такіх умовах Страфан выжываў ужо колькі год.

Ён распрануў яшчэ цеплага Данілавіча, нацягнуў на яго свой спартовы касцюм, а сам убраўся ў гарнітур. Асцярожна перанёс гальштук, каб той не разъяздзяўся. Страфан ужо на памятаў, як яны завязваюцца, тыя гальштуки. Верхняя шуфляда пісъмовага стала была прыладчынная. У ёй ляжаў новенькі беларускі пашпарт, тыдзень як выпісаны, са Сыціанавай фатакарткай і на яго ж прызвішчам. Прапіска ў Менску на вуліцы імя аўтара “Хлопчыка і лётчыка”. Глыбей у шуфляда ляжаў прыгожы бліскучы пісталет. Страфан узяў яго, зьняў з сасыцера-галыніка й стрэліў у труп.

Праз імгненьне ў пакой уляцеў Ванюша, а з ім бугаі з пісталетамі Страфан тыцніў руляй на труп:

— Уберите... Сучара, видно, пронюхал... Запіхните в мою машину и оставьте за городом. Ванюша, мы с тобой сейчас к бухгалтеру, а потом в косметический салон. План из-за этого прикурка немного меняем... Ноччу Страфан зь перавязанай галавою драмаў на пярэднім сядзені ў аўто. Побач Ванюша круціў руль. Фары рассяякалі цемру, вецер разъяздзяўся ў шкло. Жабрак вяртаўся на Радзімі. Вяртаўся самім сабою. Вяртаўся багатым і паважным. Ягоныя грошы ляжалі ў беларускіх і швайцарскіх банках. Страфан ехаў у новае жыццё.

У прыемнай дрымоце (хоць і балелі крэху скулы) ён думаў, куды ўкладзе грошы, разважаў пра новую апазыцыйную партыю, якую ўзначаліць.

Пасыя нечакана ўсміхнуўся й спытаў у кіроўцы:

— Ну, Ванюша, как жить думашь в чужой стране? Придёться учить белорусский язык. Будешь теперь Янкам или Яначкам...

запомніўся тым, што 9 верасня прагласаваў за А.Л., а на пытаньне свайго знаёмага “Чаму?”, махнуў рукоj, сказаў: “А-а, хай ужо дабівае да канца!” Але, відаць, пакуль не “дабіў”, бо дзядок хоць і йшоў ня так порстка, як раней, і торбачку з крамы нёс парожнію, аднак пазіраў жвава і нават хітравата...

У вадаёмах Палесесься пад канец зімы гіне рыба: замор, як кажа БТ, ці, па-нашаму, прыдууха. Калі пад тóўстым лёдам у вадзе сканчаецца кіларод, “прыдуушаная”, “дурная” рыба лезе ў бераг і пад лёнкі. Для рабакоў — рап: лавіць яе можна ледзь не рукамі. Гэты выпадак дае падставу сумнівацца ў “мудрасыц” прыроды: добра, ёсьць за што караць чалавека, а за што ж бязвінную няму рыбу?

У вадаёмах Палесесься пад канец зімы гіне рыба: замор, як кажа БТ, ці, па-нашаму, прыдууха. Калі пад тóўстым лёдам у вадзе сканчаецца кіларод, “прыдуушаная”, “дурная” рыба лезе ў бераг і пад лёнкі. Для рабакоў — рап: лавіць яе можна ледзь не рукамі. Гэты выпадак дае падставу сумнівацца ў “мудрасыц” прыроды: добра, ёсьць за што караць чалавека, а за што ж бязвінную няму рыбу?

Васіль Аўраменка, Магілёў

Падары сабе ARCHÉ

Украінскі нумар

Ясная думка,
добрая мова

552 старонкі. На вокладцы — Лілія Ялінская.

Аўтары нумару: Юры Андрушовіч,
Мікола Рабчук, Аксана Забужка,
Уладзімер Дзіброва, Васіль Стус,
Аляксандра Гесь, Наталка Бабіна,
Сакрат Яновіч, Васіль Сёмуха, Сяргей Балахонаў ды інш.

Прыгажуна ў кнігарнях, у шаплаках “Белсаюздруку”. У незалежных распаўсюдніках — танкіней.

АБРАЗКІ абрэзкі

Ля ўваходу на аўтавакзал, растуць ад холаду, скруціўся роўненскім, ледзь не пад цыркуль, абаранкам сабака, скаваўшы галаву пад хвост. Кажуць, у неспрыяльных умовах ўсё жывое, каб выжыць, імкненца прыніць форму шара. Да якіх жа формаў дойдзе беларускае грамадзтва і да якіх памераў скукожыцца наш народ, каб перажыць зазімкі “пераходнага перыяду” і галоту разыўтога “лукапітлізму”?

Жанчыны ў модных кожушках і футурах, на высокіх абцасах з шуфлямі ѹ ламамі чысьціць ходнікі. Відаць, кіраўніцтва нейкай “жаночай” установы выгнала сваіх падначаленых на “барацьбу з лёдам”... Во каб фэміністкам з Бэрліну даць памахаць ламамі пе-рад мужыкамі-агрэсарамі! Ды куды

Дарагая мамаша,

прыхілце вуха Ваша і паслухайце крышку сюды. Усе мы, пералічаныя Вамі, любім і ша-нуем Віцо Шніпа — як нашага біёграфа, як, зрешты, ум і совесць эпохі. Душа баліць, чытаючы, што сэрда Ваша за Віцо съязымі сплывае. Ну так, часам мы і пагыркаемся, бывае, і пагрыземся, але ж гэта ад шчыраты сардечнай, гэта — ад плюралізму мненняў. Вось, прыкладам, як на мой харкітар, дык калі б адшкрабці з Віці той яго нацыяналізм, цаны Віці не было б. Але мы нават і не такое часта перапускаем за Віці талент — за маштабнасць і размаз непраплёнца Лявы Талстога, за дзэркасць і гражданскасць гарлана і главара Маякоўскага, за тое, што Віці аж тройчы ў паломніцтва съязгаўся съятным мoshчам у маўзалеі пекланіца, — гэта ж подзвіг веры і духоўнасці!

Як мы любім і шануем Віцю, съведчыць, мамаша, і той факт, што, пачынаючы з польскіх Калядай і канчаючы расейскім Вадохрышчам, мы ўсе, пералічаныя Вамі, не прасыхаючы, пілі ѹ закусвалі, і ѹ рыгу езьдзілі, а, буталкі здаўши, выпілі ящчэ ѹ на Грамніцы, за каго б Вы думалі? — ды ўсё за

Віцю, за яго здароўе! І Бацька быў з намі, і піў, і закусваў, і ѹ рыгу езьдзіў, бо дзе ж яму быць, як не ѿ яго народам, а народ мудра кажа: ён наш, ён як мы, ён прост как праўда, ён нас панімае! Гэта называецца — кансан-лідацыя, а вы мне тут казацьмеце, што мы перагрызліся.

Мы рашылі нават адкрыць і пагалоўна запісацца ѿ новую партыю — Гражданскую. Не пераблытайце толькі з партыяй Лабэцькі, бо той Лабэцькі хоць з твару — выліты Віці, але наш Віці куды файнейшы і па Страсбургах на швэндэнца. І потым, у Лабэцькай партыі той іхні красамоўнік Бахтанкевіч як ні перадражнівае вялікага Леніна, а праграмы народу ніяк ня выдумае. А нам з Віцем на штандары гэта — як нефік-нафік! Любую праграму згарбуюм!

І слоўца-другое пра асабістое. Паверце, мамаша, Віці даўно ўжо памятнік сабе вавыдзіў інеркутвормы, а я, па сутнасці, ягоны эпігон, таму, калі сям-там урву сабе заслужаную прэмію, дык гэта Віцю ѿ ўшчэміць. Больш за тое, калі б распанелая "Наша Ніва" надрукавала мою шэдэўру "Ша-

херазаду", я — каб я так дыхаў — з той прэміі адшпіліў бы і Віцю, і Вам, мамаша, да-баўку да пэнсіі, і "Нашай Ніве" праставіў бы яшчык-другі. Бо от такі ѹ мяне харкітар, што, калі мне нават даюць у храпу, я даю ѹ лапу — бо я добры.

Цалую кончыкі Вашых пальцаў, мамаша,
Ваш Граждан

Прадаю:

Кнігі — поштой: М.Раманюк "Беларускі народны крыжы", З.Пазняк "Глёрэя Патрыя", зб. тв. У.Кароткевіч ў 8 т. і інш.
Вышлю каталог: 220073, Менск, а/с 36;
[http://book2002.narod.ru;](http://book2002.narod.ru)
jancit@tut.by. Тэл.: 258-43-54.

Беларуское відэа, аўдыё, CD у Гомелі:
Піянэрскі сквэр (ля цырку) — штонядзелю да 13.00, штодня — праз тэл. 45-11-51

на. Т.: 24-54-56

Вышаў альбом Алега Атаманава "Слова любові". Замовіть можна па т.: (8-0296) 49-08-88, 211-85-85 (аб.-БМА). А/с 5, Менск, 220085. www.BMA.home.by, wital@tut.by

Замовіць квіткі на імпрэзы: 12 красавіка — прэзентацыя новага альбому гурту "Нэйра-Дэзель" "П.И.О.Т.К.У.К.У.", 19 красавіка — прэзентацыя беларуска-польскага альбому "Сэрца Эўропы in rock", 27 красавіка і 8 траўня — прэзентацыя зборніку беларускага хардкору "Hardcoremanія: чаду" — можна праз тэл.: (8-0296) 49-08-88, 2118585 (аб.-БМА). Усе імпрэзы адбудацца ў парк-клубе "Менск" а 19-й

Кнігу М.Ермаловіча "Беларуская дзяржава ВКЛ" можна набыць у Гомелі. Т.: 45-11-51

Выстаўка "У Міхельсоні". Беларускія кнігі, касеты, кампакты ў Горадні ў панядзелкі, серады і пятніцы з 17-й да 20-й. (вул.Маркса, 11, другі паверх). Замовы праз пэйдж.: 73-00-00 (аб.127302), пошты: 230003, Горадня-3, а/с 62. e-mail:michelson@tut.by, <http://michelson.by>

На фірмовых кропках West records звязаўся альбомы БМА-group: "Hard Life-Heavy Music", "Сэрца Эўропы in rock", новы альбом "Крамы" "Хавайі ў бульбу", "Нефармальны беларус" Сокала-Воюша, "Вольныя танцы", дыскі соры "Беларускі музичны архіў" і інш.

Аўдыйальбомы "Хавайі ў бульбу", "Песнярок", "Made in Belarus" і інш. ёсьць у Гомелі. Т.: 45-11-51

Пагоня (22x27 см), юніцкі календар з выявай Беларускай плашчаніцы, беларускі аўдыйкасці і CD. Т.: 257-93-11

прадам, куплю

Набуду школьнью малу ВКЛ XV—XVI ст. Т.: 276-07-54 (Алесь)

Куплю наплечні (пляцак) сярэдніх памераў, б/у, на добрым стаНЕ. Т.: 251-30-15 (да 24-й)

Прадаю радаводы беларуска-літоўскіх князёў з календарам на 2002—03 г. Кошт — 1 у.а. Т.: 251-30-15

Прадам абсталіванье на дыскатэку, канцэрт (гук). Т.: (8-0296) 01-76-12

Прадам мікрофон, радыёмікрофон, танна. Т.: (8-0296) 01-76-12

Прадам клявішы Ямаха. Танна. Т.: (8-0296) 01-76-12

Прадам генэратор дыму, запраўку да генэратора (5 л). Т.: (8-0296) 01-76-12

праца

Два беларусы (24, 53) і дзяво беларускі (26, 47) шукаю працу ў беларускамоўным асяродку. Т.: 257-93-11

Дапамагу пачы спава справу ѿ хаче (не распавядзаны!). Прыбылак ад 200 у.а. Нескладані! Могуць усе! Ад вас каперта са зв/а+купон б/а: а/с 122, Менск, 220089

нек

Наведацце новую нью-Ёрскую беларускую інтэрнэт-кнігарню: <http://belarus8.tripod.com/usa/staronka.htm>

Чытайдце наўнікі практычнай іздайніцы беларускай дыяс-пары на старонцы МГК "Згуртаванне беларусаў съвету "Бацькаўшчына": [www.zbsb.org](http://zbsb.org)

Заходзіце на наш сайт: www.vkraj.lagrod.ru. Волны Край

Наведацце сайт беларускіх нацыяналістаў "Край": www.spa-kraj.org

Усіх беларускіх нацыяналістаў запрашаем наведаць сайт Маладога Фронту па адрасе: www.mfront.org

жарт

Купон БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНай АБВЕСТКІ

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон

Задрэсніце гэты купон, і мы надрукунем Вашу абвестку (на больш за 15 слов) БЯСПЛАТНАЙ. Менск, а/с 537.

Тэкст

Імя і прозвішча
Адрес, тэлефон